

FREMMEDSPRÅKSENTERET

FOKUS PÅ SPRÅK

NR 31 / MAI 2013

Nye fremmedspråk i skolen

Sluttrapport for kinesisk- og arabiskprosjektene

Gerard Doetjes (red.)

FOKUS PÅ SPRÅK

Nye fremmedspråk i skolen. Sluttrapport for kinesisk- og arabiskprosjektet

Nettversjon (PDF)

Ansvarlig redaktør: Dr. R. Steinar Nybøle

Serieredaktør: Dr. Gerard Doetjes

Utgivelsessted: Halden

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Fremmedspråksenteret har en godkjenningsordning for publikasjoner som skal gis ut i serien FOKUS PÅ SPRÅK.

FREMMEDSPRÅKSENTERET

FOKUS PÅ SPRÅK 31/2013

© Gerard Doetjes / Fremmedspråksenteret 2013

ISBN: 978-82-8195-062-7 (trykket) 978-82-8195-063-4 (på nett)

ISSN: 1890-3622

Innholdsfortegnelse

<i>Nye fremmedspråk i skolen</i>	3
<i>Del I: Kinesisk</i>	8
<i>Evaluering av prosjektet «Kinesisk ved Sverresborg skole» i Trondheim</i>	9
<i>Faglig vurdering av kinesiskopplæringen</i>	19
<i>Vedlegg 1: Forslag til fagplan i kinesisk utarbeidet på Sverresborg skole</i>	35
<i>Vedlegg 2: Installasjon og bruk av kinesisk i Windows</i>	39
<i>Del II: Arabisk</i>	45
<i>Programfag arabisk i Stavanger</i>	46
<i>Fagplanarbeidet på Stavanger katedralskole</i>	50
<i>Vedlegg 1: Arabisk tekstbehandling – veiledning utveksling dokumenter Mac-PC</i>	59
<i>Vedlegg 2: Tilbakemeldinger på MP3-filer</i>	61

Nye fremmedspråk i skolen

v/ Gerard Doetjes, Fremmedspråksenteret

Fransk, spansk og tysk er i dag de tre dominerende fremmedspråkene på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Bare 0,4% av elevene i ungdomsskolen¹ og 2,1% av elevene på studieforbereende utdanningsprogram² har et annet språk som fellesfag. Kunnskapsdepartementet ønsker større bredde i språktilbudet, og Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen (Fremmedspråksenteret) har derfor satt i gang tiltak som skal bidra til etablering av nye fremmedspråk.

I denne rapporten presenterer vi erfaringen fra to oppstartprosjekter som ble satt i gang som del av denne satsingen: kinesisk på Sverresborg ungdomsskole i Trondheim og arabisk på Stavanger katedralskole. Begge prosjektene er avsluttet, og språkene er nå del av skolenes ordinære fagtilbud.

Dagens fagtilbud innen fremmedspråk

Fransk og tysk har tradisjonelt vært de to fremmedspråkene som tilbys som andre fremmedspråk i tillegg til engelsk. Mange skoler har i senere år utvidet sitt tilbud med spansk, og språket har på kort tid blitt største fremmedspråk både på ungdomstrinnet og på studieforbereende utdanningsprogram. Andre fremmedspråk enn disse tre store skolespråkene undervises på noen få, i hovedsak videregående skoler.

- Italiensk er det største fremmedspråket blant de mindre underviste språkene, faget tilbys som fellesfag eller programfag på ca. ti skoler og skolene som gir opplæring i italiensk har gjerne lang tradisjon for faget. Italiensk er språket blant de mindre underviste fremmedspråkene som ligger nærmest norsk.
- Russisk er fast innslag på timeplanen på en rekke ungdomsskoler i Troms og Finnmark og en håndfull videregående skoler både i Nord- og Sør-Norge.
- Et begrenset antall skoler, særlig i de store byene, har tradisjon for å tilby arabisk, finsk, japansk, kinesisk (mandarin), latin, koreansk, samisk eller tegnspråk – enten som fellesfag eller som programfag. Disse tilbudene er ofte ganske populære blant elevene der hvor fagene tilbys, samtidig som fagmiljøene på skolene er små og skjøre. Flere av de nevnte språktilbudene står på sikt i fare for ikke å bli videreført bl.a. grunnet pensjonering av faglærere.

---

¹ Doetjes (2012): *Fremmedspråk på ungdomsskolen: spansk, tysk og fransk dominerer bildet* (Notat 5/2012). Halden, Fremmedspråksenteret.

² Doetjes (2012): *Fremmedspråk i videregående opplæring 2011–2012: Spansk størst, sterk auke i nivå II og nivå III* (Notat 2/2012). Halden, Fremmedspråksenteret.

Vår vurdering er at ingen av disse mindre underviste språkene – med unntak av kinesisk – er i stand til å vokse på selvstendig grunnlag.

Behovet for større mangfold i tilbudet

Elevenes valg av fremmedspråk er i høy grad tilbudsstyrt. Det store flertallet av elevene går på skoler som ikke tilbyr andre fremmedspråk enn fransk, spansk og/eller tysk, og elevene blir altså som regel nødt til å velge ett av disse tre språkene til tross for at mange kan tenke seg å lære et annet språk. En kartlegging fra 2012³ viser at bare 30 % av elevene nevner fransk, spansk og/eller tysk når de blir bedt om å oppgi hvilke(t) språk de ønsker å lære. Spansk kommer riktignok på 1. plass, men språket nevnes likevel bare av 16 % av elevene. Kinesisk og italiensk står på plass 2 og 3 på elevenes ønsketopp, mens fransk og tysk kommer på 4. og 9. plass. Japansk og russisk er også språk som mange sier at de har lyst å lære.

Inntrykket fra kartleggingen blir bekreftet når vi ser på hvilke språk elever velger som programfag, altså i den ikke-obligatoriske delen av utdanningsløpet, og hvilke språk kommende studenter i fremmedspråk oppgir som sin førsteprioritet: 24 % av elevene som har valgt programfag fremmedspråk⁴ og 48 % av studentene i Samordna opptak⁵ foretrekker språk som arabisk, japansk, kinesisk, russisk og tegnspråk.

Elevenes ønsker samsvarer ikke nødvendigvis med samfunnets behov, og selv om det er vanskelig å sette konkrete tall på samfunnets (framtidige) behov for ferdigheter i fremmedspråk er det grunn til å stille spørsmålstegn ved skolenes fagtilbud (og elevenes fagvalg) per i dag. Næringslivet, og da særlig den eksportorienterte industrien, etterspør primært bedre (engelsk- og) tyskkunnskaper; behovet for medarbeidere som behersker fransk og spansk er mye mindre enn behovet for ansatte med gode tyskferdigheter.⁶ Næringslivet nevner også språk som kinesisk, som er lite utbredd som skolespråk, og portugisisk⁷, som starter opp i Arendal fra neste skoleår.

Verden endrer seg, og de endrede makroøkonomiske og geopolitiske forholdene gjør at vi i dag i større grad enn tidligere er avhengig av gode diplomatiske forbindelser til nære og fjerne land. At gode språk- og kulturkunnskaper er essensielle verktøy for å kunne opprette og opprettholde kontakten med alle disse landene, viser f.eks. en

---

³ Doetjes & Vold (2012): *Valg av fremmedspråk i videregående opplæring - en kartlegging* (Fokus på språk, 29). Halden, Fremmedspråksenteret.

⁴ Doetjes (2012): *Framandspråk i videregående opplæring 2011–2012: Spansk størst, sterk auke i nivå II og nivå III* (Notat 2/2012). Halden, Fremmedspråksenteret.

⁵ Doetjes (2012): *Samordna opptak 2012: Like mange søkerar til engelsk og framandspråk som i fjor* (Notat 3/2012). Halden, Fremmedspråksenteret.

⁶ Hellekjær (2007): *Fremmedspråk i norsk næringsliv – engelsk er ikke nok!* (Fokus på språk, 3). Halden, Fremmedspråksenteret.

⁷ NHO-direktør Kristin Skogen Lund i Aftenposten 12.10.2012.

stillingsannonse fra januar 2013⁸, hvor Utenriksdepartementet etterlyser aspiranter til utenriktstjenesten med operative kunnskaper i språk som russisk, kinesisk og arabisk.

Endringene i verden betyr også at Norge endrer seg. Turistbransjen tar imot flere og flere gjester langveis fra, byggeplassene har blitt internasjonale arbeidsplasser hvor det snakkes både norsk, engelsk og polsk og det bosetter seg stadig flere mennesker i landet som ikke har norsk som sitt førstespråk. Også de endrede hjemlige forholdene gjør at behovet for gode språk- og kulturferdigheter tiltar.

Kinesisk- og arabiskprosjektet

Kinesisk startet opp som tilbud til elevene på 8. trinn på Sverresborg skole og en rekke andre skoler i Trondheim i skoleåret 2009-10, mens arabisk satte igang som programtilbud til Vg2-elevne på Stavanger katedralskole ett år senere. Ansvar for gjennomføringen av prosjektene lå hos skolene, men Fremmedspråksenteret bidro med økonomisk støtte og faglig veiledning. Konkret betyr dette at senteret har leid inn to konsulenter fra NTNU, engelsklærerutdanner Hæge Hestnes og kinesisklektor Bjørn Garberg, til Trondheim-prosjektet samt arabisklektor Pernille Myrvold fra Universitetet i Bergen til Stavanger-prosjektet. I tillegg var representanter fra (fylkes) kommunene involvert i prosjektarbeidet.

Prosjektene ble avsluttet i skoleåret 2011-12, og begge skolene har valgt å videreføre tilbudet i egen regi (og for egen regning). Første kull med kinesiskelever i Trondheim har nå begynt på videregående skole, og de elevene som går på Trondheim katedralskole har mulighet for å fortsette med kinesisk på nivå II. Elevene i Stavanger oppnår nivå II hvis de velger å fortsette med arabisk på Vg3.

Kjernen i det faglige arbeidet både i Trondheim og Stavanger har vært å konkretisere læreplanen og å utvikle egnet undervisningsmateriale. Egne læreverk er per i dag ikke tilgjengelige. Kinesisk og arabisk har ikke egen læreplan, og det betyr at det er samme timetall, samme formål og samme sett med kompetansemål som ligger til grunn for opplæringen som i fransk, spansk og tysk. Det er heller ikke utviklet egne kompetansemål for de fjerne fremmedspråkene, dette til tross for den meget store lingvistiske avstanden som eksisterer mellom norsk på den ene siden og kinesisk og arabisk på den andre siden. Kinesisk er et tonalt språk og har et eget, ikke-lydbasert skriftsystem; arabisk har et innflukt, konsonantbasert skriftspråk som skrives fra høyre til venstre. I tillegg kommer en mangefasettert kultur som kan være krevende å formidle innenfor den knappe tidsrammen som fremmedspråklærere har til rådighet (222 timer for nivå I på ungdomstrinnet, 227 timer for nivå I eller nivå II fellesfag i videregående opplæring og 140 timer per nivå for fremmedspråk som programfag).

---

⁸ Kilde: Finn.no. Se også Hellekjær (2011): *Språk og avmakt. Bruk av og behov for fremmedspråk i statsforvaltningen* (Fokus på språk, 25). Halden, Fremmedspråksenteret.

Denne rapporten viser resultatene av det iherdige og tidvis frustrerende, men endelig meget tilfredsstillende arbeidet med læreplanen som har foregått i prosjektene og som nå gjøres tilgjengelig for andre skoler som ønsker å sette i gang med kinesisk, arabisk eller et annet, nytt fremmedspråk.

Veien videre

Parallelt med kinesiskprosjektet har flere fylker og enkeltskoler tatt initiativ til å sette igang med kinesisk. Det kinesiske Konfutse-instituttet, som holder til ved Høgskolen i Bergen, bidrar med lærekrefter og undervisningsmateriale på flere av disse skolene, og første norske lærebok i kinesisk for ungdomstrinnet kommer høsten 2013. Fremmedspråksenteret har i mellomtiden tatt initiativ til oppstart av enda to nye fremmedspråk: polsk i Oslo og portugisisk i Arendal.

Behovet for en utvidelse av fagtilbudet innen fremmedspråk er til stede, og erfaringen fra Trondheim- og Stavangerprosjektene viser at det er mulig å etablere nye språk på relativt kort sikt, men at noen viktige forutsetninger må oppfylles for å oppnå suksess:

- Tilgang til kvalifiserte faglærere i de nevnte språkene. Tilgangen til lærere som har norsk lærerutdanning er begrenset, og en omfattende satsing på nye fremmedspråk forutsetter utdanning av (mange) nye lærere. Den nødvendige strukturen for dette på lærerutdanningsinstitusjonene er foreløpig *ikke* på plass.
- Tilgang til læreverk og varierte undervisningsressurser. Norske lærebøker er som regel *ikke* tilgjengelig for de fjerne fremmedspråkene. I dag bruker lærere i mindre underviste fremmedspråk ofte utenlandske lærebøker og/eller egenproduserte opplegg. Det tar tid å utvikle gode opplegg selv eller i samarbeid med kolleger, og det er viktig å ha (få) nok tid til rådighet for dette arbeidet.
- Bevissthet på språkenes egenart både hos utdanningsmyndighetene, skoleledelse, lærere, rådgivere og ikke minst hos elever og foreldre. Å lære kinesisk, arabisk osv. er *ikke* det samme som å lære fransk, spansk og tysk, og de konkrete læringsmålene som blir satt for faget må være realistiske å oppnå for elevene. Det samme gjelder eksamen. Hvis de reelle læringsmålene skulle vise seg å være uforenlige med læreplanens kompetansemål bør etter vårt syn en egen læreplan for fjerne fremmedspråk bli vurdert.⁹
- Forankring i skoleledelsen og hos skolemyndighetene. Å skulle tilby et nytt og fjernt fremmedspråk er noe som krever en ekstra innsats fra skoleledelsen ihvertfall i en overgangsfase. Oppstarten av et nytt fag fører med seg en rekke

---

⁹ Skolverket i Sverige har nylig fått i oppdrag å utrede en egen læreplan for kinesisk. Også andre land, som f.eks. Nederland og Tyskland har utviklet egne rammeplaner og målsettinger for kinesiskfaget.

utfordringer både av materiell og immateriell art, og det tar tid – gjerne to-tre år – før faget er etablert. Dette forutsetter at beslutningen om å etablere et nytt fremmedspråk er forankret godt både hos ledelsen og hos ansvarlig skoleeier, dvs. kommunen eller fylkeskommunen.

Om publikasjonen

Hefte er satt sammen av sluttrapportene fra begge prosjektene. Kapitlet om kinesisk består av to deler: en ekstern evaluering v/ Hæge Hestnes og en faglig del med konkretisering av læreplanen v/ Bjørn Garberg. Kapitlet om arabisk inneholder en sluttrapport fra skolen v/ Turid Myhra og Trond Petter Harstad og en artikkel om det faglige utviklingsarbeidet v/ Pernille Myrvold. Vi har også tatt med en digital skriveveiledning for lærere i fremmedspråk som ikke bruker det latinske alfabetet. Denne veiledningen er satt sammen av Aslak S. Tvedt. I tillegg til dette kommer en to veiledninger for bruk og overføring av digitale filer og lydfiler i språk som arabisk og kinesisk, skrevet av John Erik Sætren.

Henvisninger til nettsteder er sjekket 15.03.2013.

Del I: Kinesisk

Evaluering av prosjektet «Kinesisk ved Sverresborg skole» i Trondheim

v/ Hæge Hestnes, Program for lærerutdanning, NTNU

Dette kapitlet oppsummerer tre års erfaring med prosjektet «Kinesisk ved Sverresborg skole» i Trondheim. Kapitlet ble skrevet sommeren 2012. Først presenteres en kort oppsummering av bakgrunnen for prosjektet. Deretter skisseres noen aspekter ved Norges forhold til Kina med vekt på utdanningssamfunnet. Undervisningen ved Sverresborg presenteres og diskuteres, og til slutt følger en oppsummering der erfaringene fra dette prosjektet munner ut i noen anbefalinger for skoleledere som ønsker å innføre kinesisk som fag ved sine skoler.

Bakgrunn

Prosjektet ”Kinesisk ved Sverresborg skole” startet høsten 2009, opprinnelig som et ettårs prosjekt for å støtte og hjelpe utviklingen av undervisning i kinesisk (mandarin) ved Sverresborg skole i Trondheim. Underveis ble prosjektet utvidet til et treårig løp som ble avsluttet i juli 2012. Prosjektet er finansiert og støttet av Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen (Fremmedspråksenteret). Det er levert tre evalueringsrapporter underveis: foreløpig rapport desember 2009, første rapport juni 2010 og andre rapport juni 2011.¹⁰ Denne artikkelen er sluttrapporten for prosjektet. Oppdragsgiver for evalueringsrapportene er Fremmedspråksenteret.

Fremmedspråksenteret har som del av sitt mandat plikt til å fremme undervisning av såkalte ”mindre” eller ”fjerne” språk i norsk skole, der hovedvekten av fremmedspråkopplæringen tradisjonelt er rettet mot tysk, fransk og i senere år, spansk. I forbindelse med Sverresborg skoles ønske om å opprette kinesisk som skolefag i ungdomsskolen i 2009 gikk Fremmedspråksenteret inn med både økonomisk og praktisk bistand. Denne bistanden ble utvidet underveis fra ett til tre år, slik at man kunne følge og evaluere undervisningen gjennom det treårige ungdomsskoleløpet. Videre var prosjektet et samarbeid mellom hovedaktøren Sverresborg skole, Trondheim kommune og fem andre skoler i kommunen. Samarbeidet mellom skolene besto i at elever fra de fem skolene har fått delta i undervisningstilbudet i kinesisk ved Sverresborg. For å støtte læreren i dette nybrottsarbeidet ble det engasjert en faglig veileder som har fulgt prosjektet i de tre årene. Prosjektet er fundert på anbefalingene fra Utdanningsdirektoratet i strategiplanen *Språk åpner dører* fra 2007, der det oppfordres til å ”igangsette forsøk med ikke-europeiske språk som fremmedspråk”.¹¹

---

¹⁰ Rapportene er tilgjengelige på www.fremmedspraksenteret.no.

¹¹ Kunnskapsdepartementet (2007). *Språk åpner dører, strategi for styrking av fremmedspråk i grunnsopplæringen* (revidert utgave januar 2007), s. 40. Oslo.

Våren 2012 ble det første kullet elever som har fulgt undervisningen i kinesisk i tre år, uteksaminert, og tiden har kommet til å kaste et blikk både bakover og framover for å oppsummere hva vi kan lære av prosjektet ved Sverresborg skole.

Økende bevissthet om kinesisk i skolen og samfunnet

Kina og samfunnet

Et kort blikk på noe av medias dekning og samfunnets engasjement i Kina og kinesiskundervisning viser at landet, kulturen og språket har en økende plass i norsk bevissthet. Her er noen klipp:

- Dagens Næringsliv (14.03.2012)¹² beklager at norske studenter ikke drar til Kina i større antall. For muligens å bøte på dette, har ANSA (Association of Norwegian Students Abroad) opprettet en egen avdeling i Shanghai i januar 2012,¹³ og Dagens Næringsliv (6.10.2011)¹⁴ kan fortelle at statsbudsjettet åpner for økt støtte for studenter som vil lære kinesisk i Kina.
- I august 2007 ble Bergen Konfutse Institutt opprettet i samarbeid med Høgskolen i Bergen og Beijing Sport University.¹⁵ Tilstede var blant andre daværende kinesiske ambassadør i Norge og ordfører i Bergen og de vektla begge utdannings samarbeidet mellom de to land.
- Aftenbladet (12.03.2012)¹⁶ skriver at Stavanger kommune ønsker å innføre kinesisk i ungdomsskolen. Artikkelen henviser til skolesjefen i Rogaland som peker på at regionen har behov for kinesisk språkkompetanse. Ønsket om å vektlegge kinesisk språk og kultur i Stavanger er videre nevnt i en artikkel i Aftenbladet (13.11.2011)¹⁷, der Yuhong Jin Hermansen, eier i Det Stavangerske Dampskibsselskap, sier at hun ønsker å samle kompetansen som allerede finnes i Stavanger om kinesisk kultur og språk, og legger til ”Språk er viktig for å åpne dører”.¹⁸
- At språk er viktig blir også vektlagt i Morgenbladet (27.08-02.09.2010). De presenterer en lang artikkel om kinesisk med overskriften ”Den største gaven”, der de beklager at det ikke er mer kinesisk i norsk skole.

---

¹² <http://www.dn.no/talent/article2353286.ece>

¹³ <http://www.ansa.no/Nyheter/Nyhetsarkiv---2012/Nyoppstartet-ANSA-Shanghai>

¹⁴ <http://www.dn.no/talent/article2238570.ece>

¹⁵ <http://no.china-embassy.org/eng/jy/t358664.htm>

¹⁶ <http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/stavanger/Kinesisk-kan-bli-valgfag-i-ungdomsskolen-2941743.html>

¹⁷ <http://www.aftenbladet.no/nyheter/okonomi/Femdoblet-omsetningen-2892879.html>

¹⁸ Bevisst eller ubevisst, dette kan sees som en referanse til Kunnskapsdepartementets satsing på fremmedspråk, *Språk åpner dører* fra 2007.

- NRK retter i økende grad blikket mot Kina. To eksempel er programmet *Ekko* 17.11.2011 og NRK Trøndelag, hvor distriktsnyhetene presenterte et innslag om kinesisk på Sverresborg skole i Trondheim 10.10.2011.¹⁹
- Flere tilstelninger har satt eller vil sette fokus på kinesisk. 26.-27.04.2012 arrangerte Bergen Konfutse Institutt et seminar om undervisning i kinesisk språk. Seminaret omfattet representanter for nordiske og baltiske land, og rettet seg spesielt mot språklærere og ledere i ungdomsskolen og videregående skoler. Et seminar for lærere og skoleledere ble arrangert i Trondheim 23.09.2011 i regi av Fremmedspråksenteret og Sverresborg skole med fokus på å utveksle erfaringer og samkjøre lokalt satte læringsmål. Et liknende arrangement fant sted i Stavanger 13.-14.09.2012.
- Andre aspekter ved det kinesiske samfunnet blir også belyst. I oktober 2011 var det ”Kinesisk uke” på Litteraturhuset i Oslo med besøk av kinesiske forfattere og akademikere. ASIA-nettverket er stadig aktivt, med forelesninger med tema som ”China’s 1911 and Global Revolution”²⁰ og ”Asias århundre: Hvor går Asia-forskningen?”²¹
- At noen skoler satser på kinesisk blir også lagt merke til av media. Prosjektet ved Sverresborg skole har som nevnt fått oppmerksomhet fra NRK, og er blitt presentert i et tosiders oppslag i Adresseavisen (15.05.2011) og i en artikkel i Skolelederen (Nr. 10, desember 2011).

Disse klippene viser en stigende interesse for Kina og kinesisk språk i samfunnet generelt.

Kinesisk i skolen

Antall skoler som underviser i kinesisk er en indikasjon på ønsket om å forstå og lære om språket og kulturen i utdannings-samfunnet. Det er vanskelig å gi en fullstendig oversikt over antall skoler som tilbyr kinesisk. Planlegging kan være på gang som sentrale myndigheter ikke har oversikt over. Fremmedspråksenteret anslo antallet til ca. 18 i april 2012 (ca. 14 i juni 2011). Noen skoler tilbyr undervisningen på flere trinn, og antall klasser som deltar i undervisningen er usikkert. Det har imidlertid ikke vært noen stor økning i antall skoler som tilbyr kinesisk i løpet av de tre prosjekt-årene.

Det er to vedvarende utfordringer som skolene møter i gjennomføring av kinesisk i undervisningen. Den ene er at det ikke finnes passende lærebøker for norske forhold.

¹⁹ http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nrk_trondelag/1.7838964

²⁰ Litteraturhuset, 17. november 2011

²¹ Blindern, 12.-14. desember 2011

Dette problemet bør kunne løses i løpet av 2013, da Tell forlag har planer om å utgi en lærebok i kinesisk tilrettelagt for norsk skole. Det foreligger også planer fra Bergen Konfutse Institutt om å bearbeide lærebøkene i kinesisk som de tilbyr for norske forhold. Den andre utfordringen er at det foreløpig ikke finnes noen utdanning for lærere i kinesisk i Norge. Lærerkreftene rekrutteres derfor i stor grad fra kinesere bosatt i Norge. Disse har varierende innsikt i norsk språk og varierende kunnskap om norsk skole og norsk undervisningstradisjon. De fleste er i tillegg ufaglærte og uten innsikt i språklæringsdidaktikk.

Når et nytt språk innføres som skolefag er det hensiktsmessig å spørre hva man ønsker å oppnå med det nye faget. Hvilken nytte vil norske ungdommer ha av dette språket? Hvem bør få tilbud om opplæring i kinesisk og hvorfor skal de lære det? Hva ønsker samfunnet å tjene på at denne kunnskapen er tilgjengelig? Det er stor enighet om at å kunne et språk har en verdi i seg selv.²² I tillegg kan et språk ha verdi i forbindelse med yrkesutøvelse. Kina er et land i rivende utvikling. De som vil delta i denne utviklingen vil tjene på å lære språket i tillegg til et fag, det være seg innenfor økonomi, teknologi eller annet. Språket vil kunne bli et viktig verktøy i utførelsen av det egentlige yrket. Noen av dem som lærer kinesisk vil kunne bli framtidens lærere eller journalister, men det bør også åpnes for muligheten for å ta kinesisk sammen med andre fag. Timeplanstrukturer gjør det ofte umulig å fordype seg i et språk parallelt med fordypning i for eksempel realfag. Verdien av og behovet for fremmedspråkkompetanse i næringslivet ble dokumentert allerede i 2005 i rapporten *Engelsk er ikke nok*.²³ Skoleledere som ønsker å innføre kinesisk som fag ved sin skole bør vurdere hvilken kompetanse man ønsker at elevene skal oppnå og hvor dette vil kunne føre dem i deres yrkeskarriere, og legge til rette for at elevene kan oppnå denne kompetansen. For eksempel bør kombinasjonen fordypning i matematikk og et språkfag være mulig. Dette gjelder spesielt for videregående skoler, men også i ungdomsskoler. Det nye valgfaget i ungdomsskolen fra høsten 2012, Internasjonalt samarbeid, kan gi muligheter for å åpne en arena for tverrfaglighet der faget kinesisk kan utdypes i kombinasjon med andre fag også på dette trinnet. I denne sammenheng er det viktig at utdanningsinstitusjoner, myndigheter og næringsliv bidrar til å vise fram gode rollemodeller for ulike yrker med kinesisk språkkompetanse.

Kinesisk ved høyskoler og universitet

For at et fag skal oppnå anerkjennelse og faglig utvikling bør det undervises ved høyskoler eller universitet. Kinesisk er tilbudt som fag både ved universitetene i Oslo²⁴ og Bergen²⁵. I Oslo kan man oppnå 60 studiepoeng i kinesisk, og dette er tilstrekkelig som grunnlag for å oppnå formell undervisningskompetanse. For noen vil det også være tilstrekkelig for videre studier i Kina. Tilbudet i Bergen utvides fra

---

²² *Språk åpner dører*, s.8.

²³ Hellekjær, G.O. (2005). *Engelsk er ikke nok*. Halden, Fremmedspråksenteret.

²⁴ <http://www.uio.no/studier/emner/hf/ikos/KIN2110/>

²⁵ <http://www.uib.no/emne/KIN622>

høsten 2013.²⁶ Ved NTNU i Trondheim tilbys kun et kinesisk kulturemne, og dette står i fare for å legges ned. Videre tilbys et bachelorstudium i kinesisk ved Høgskolen i Bergen i samarbeid med Bergen Konfutse Institutt.

Det foreligger per i dag (juni 2012) ingen tilbud om lærerutdanning eller praktisk pedagogisk påbygging for kinesisk som fremmedspråk i Norge. Telefonisk kontakt med Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen viser at det er interesse for å opprette et slikt studium og frustrasjon fordi økonomiske og andre hensyn bremser slik utvikling. Leder for Program for lærerutdanning (PLU) ved NTNU sa i 2011 at han gjerne ser et slikt tilbud opprettet ved PLU, men det er avhengig av at NTNU tilbyr 60 studiepoeng i faget slik at det finnes kvalifiserte søkere ved universitetet.²⁷ Ved Høgskolen i Bergen (HiB) tilbys et halvårsstudium i morsmålsdidaktikk og pedagogikk og HiB har vedtatt (mai 2012) at dette kan utvides til å inkludere kinesisk avhengig av søkertallet.²⁸ Dette vil kunne være en god start for å skaffe lærere med noe utdanning, men det er ikke tilstrekkelig. Kvalifikasjon som morsmålslærer er ikke likestilt med kvalifikasjon som lærer i et fremmedspråk.²⁹

Bergen Konfutse Institutt

En av pådriverne i arbeidet for å skaffe lærere i kinesisk er Rune Ingebrigtsen, daglig leder for Bergen Konfutse Institutt, som samarbeider med HiB. Instituttet har mulighet til å skaffe språklærere fra Kina kostnadsfritt og HiB har benyttet seg av disse. Dette er et generøst tilbud som kan ha verdi for universitet og høyskoler, men som ikke vil kunne tilfredsstillende behovene i skoleklasser på ungdomstrinnet eller i videregående skole. Lærerne som kommer fra Kina får en ukes innføring i norsk samfunn og kultur før de starter sin undervisning, men denne innføringen gir dem ikke mulighet til å oppnå den nødvendige kompetansen i norsk språk og utdannings-tradisjon eller forståelse for kravene som ligger i læreplanen for Kunnskapsløftet (LK06), den nasjonale læreplanen fra 2006. Instituttet tilbyr i tillegg gratis lærebøker. Foreløpig har disse ikke vært tilrettelagt for norske forhold, men det foreligger planer om revisjon. Rune Ingebrigtsen rapporterer videre at instituttet har utarbeidet lokale læreplaner for ungdomsskoler og videregående skoler basert på LK06. I utgangspunktet er disse laget med tanke på de fire vestlandsfylkene, men instituttet ønsker å være en ressurs for hele landet.

I enkelte miljø finnes det en overraskende negativ holdning til Konfutse Instituttet som representant for en fremmed makt. Norge har lang erfaring med å motta utdanningshjelp fra nasjonale institutter. Eksempelvis har arbeidet til Goethe-

---

²⁶ <http://www.uib.no/aktuelt/nyheter/2012/06/etablerer-studietilbud-i-kinesisk>

²⁷ Jf. andre evalueringsrapport, juni 2011, s. 5.

²⁸ Telefonsamtale med Rune Ingebrigtsen 21.05.2012.

²⁹ Da dette prosjektet startet i 2009 var en av de medvirkende aktørene Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), som er ansvarlig for utviklingen av morsmålsopplæringen. NAFO har trukket seg ut av prosjektet etter hvert som fremmedspråkspektivet er blitt tydeligere.

Instituttet vært en bevisst satsing fra tyske myndigheter i Norge etter andre verdenskrig. Utdanningsdirektoratet har vært pådriver i etableringen av avtaler med aktuelle land. I Utdanningsdirektoratets strategiplan for språk fra 2007 *Språk åpner dører*, blir dette nevnt eksplisitt i forbindelse med Tyskland og Frankrike.³⁰ Konfutses Instituttet kan være både til støtte for og hjelp med utviklingen av kinesisk som skolefag.

Utdanningsdirektoratet og Fremmedspråksenteret

Nok en viktig utvikling som speiler samfunnets engasjement i kinesiskundervisning er Utdanningsdirektoratets tiltak. I januar 2012 ga Utdanningsdirektoratet støtte til Tell forlag for å produsere en lærebok for kinesisk på nivå I. Boken skal bli tilgjengelig fra skolestart 2013. Dette er særdeles viktig, for mangelen på passende lærebok har vært et vedvarende og stort problem som tidligere evalueringsrapporter fra dette prosjektet har påpekt.³¹ Videre har Utdanningsdirektoratet i mars 2012 sendt ut en egen vurderingsveiledning for kinesisk til sentralt gitt skriftlig eksamen. Veiledningen setter opp kjennetegn på måloppnåelse spesifikt for kinesisk. Dette arbeidet anerkjenner at kinesisk er i en særstilling på grunn av avstanden til norsk språk og det særegne skriftsystemet. For videre å styrke kinesisk har Fremmedspråksenteret ansatt en rådgiver i kinesisk ved Fremmedspråksenteret.

Politisk kontekst

Den politiske situasjonen er også verdt å merke seg. Kina er et land med sine egne oppfatninger om hva som er rett og galt, og er ikke beredt på å være «politisk korrekt» i henhold til vestens oppfatning. Det er regelmessig misnøye med Kinas politiske handlinger, som for eksempel fengslingen av kunstneren Ai Weiwei og reaksjonen på utdelingen av Nobelprisen i litteratur i 2010 til Liu Xiaobo. Våren 2012 var det igjen sterke reaksjoner da aktivisten Chen Guangcheng unnslopp fra husarrest og søkte tilflukt i USAs ambassade.³² Disse konfrontasjonene fører til en fortsatt usikkerhet i forholdet til Kina som kan påvirke politikere og skolemyndigheter. I den grad foreldre og elever er bevisst disse konfrontasjonene vil det også kunne påvirke deres valg med hensyn til skolefag. Det er mulig at denne usikkerheten også ligger bak den kritiske holdningen til Bergen Konfutses Institutt som nevnt over, og som kan eksemplifiseres med den negative bokanmeldelsen av ett av deres lærerverk fra 2010.³³ Det skal påpekes at instituttet høster ros for sitt arbeid fra kinesiske myndigheter.³⁴

Undervisningen ved Sverresborg skole

Læreplanen

Kinesisk som språkfag i norsk skole skal undervises i henhold til den nasjonale læreplanen i fremmedspråk som beskrevet i Kunnskapsløftet (LK06). LK06 er

---

³⁰ *Språk åpner dører*, s.52.

³¹ Jf. andre evalueringsrapport, juni 2011, s. 6.

³² <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-17920910>

³³ <http://www.apollon.uio.no/bokanmeldelser/2010/bok-kinesisk.html>

³⁴ <http://www.hib.no/aktuelt/nyheter/2012/01/kinesisk-utmerkelse.asp>

strukturert med forventet måloppnåelse etter tre års undervisning. Det er bevilget 222 timer fordelt over tre år for undervisningen. Hovedområdene for opplæringen er språklæring, kommunikasjon og språk, kultur og samfunn. Hvert område har spesifiserte kompetansemål, som så blir brutt opp i læringsmål for hvert skoleår og dette arbeidet blir gjort lokalt. I henhold til disse reglene forberedte Sverresborg skole sine egne læringsmål i en lokal læreplan da undervisningen startet i 2009. Kompetansemålene i LK06 er svært rundt formulert og det konkrete innholdet er i stor grad avhengig av lokale planer.

Etter å ha vurdert disse lokale planene opp mot hva elevene faktisk har lært mener lærer og faglig veileder i prosjektet at noen av læringsmålene er blitt satt for høyt, og de vurderer å nedjustere noen av disse for kommende kull (jf. neste artikkel). Dette gjelder spesielt antall skriftegn som skal læres. Læringsmålet var å beherske 200-250 skriftegn aktivt og 500-600 passivt etter tre års kinesiskopplæring. Allerede etter 9. trinn var det klart at dette målet var satt for høyt. Regelmessig bruk av kinesisk tekstbehandling vil kunne bedre den passive innlæringen av tegn. Det vurderes også å justere med hensyn til grammatiske partikler, aspekter og verbkombinasjoner. I tillegg vurderes det å justere på forventet tekstskriving. Det tar lang tid å skrive selv en kort tekst med kinesiske tegn. Med tekstbehandlingsprogram tilgjengelig vil dette arbeidet bli mye enklere. Det elevene har lært uten for store problemer er uttalen av kinesiske lyder og toner. Noen av tonene forårsaker større problemer enn andre, men her er ingen justering nødvendig. For flere detaljer om læringsutbyttet henvises til faglig veileders egen rapport.

Flere av seminarne nevnt under Kina og samfunnet har satt fokus på læreplansproblematikken. Det er et ønske blant involverte parter om å utvikle lokale læreplaner som kan fungere som en slags «nasjonal standard» for skoler som er i oppstartsfasen. Dette vil kunne sikre en felles måloppnåelse for elevene som lærer kinesisk rundt om i landet. Lærer og faglig veileder ved Sverresborg har deltatt på disse seminarne, men etter hva de rapporterer er det foreløpig ikke oppnådd noe endelig, tilfredsstillende resultat.

Språklæringen sett fra elevenes side

Elevene som fullførte sine tre år med kinesiskundervisning i fjor, har besvart et spørreskjema forberedt av faglig veileder der de selv forklarer hvordan de har opplevd læringen. 13 elever (av totalt 16) besvarte spørreskjemaet. Svarene spriker selvfølgelig i noen grad, men det er en del ting de fleste er enige i. Det vanskeligste ved kinesisk er å lære å skrive tegnene. De etterlyser et arbeidshefte der de kan arbeide målrettet og strukturert med tegninnlæring. Likevel er det svært få av elevene som sier at de har arbeidet på egenhånd med det de fant vanskelig, som å øve på å skrive tegnene. Det er stor enighet om at selv om grammatikken er relativt enkel, så er setningsstruktur og bruk av måleord (grammatiske partikler) svært vanskelig. Alle har funnet løsark-systemet, som er forårsaket av mangel på lærebøker og arbeidsbøker, svært

forvirrende. Elevene har funnet det interessant å lære om kinesisk kultur. De nevner innføringen i kinesisk mat og festivaler som spennende og lærerikt og ville gjerne ha lært mer om historie, politikk, skolegang og ungdomskultur i Kina.

Mange elever uttrykker på forskjellige måter at de ønsker større fokus på en komparativ tilnærming mellom de to språkene norsk og kinesisk og at dette ville ha hjulpet dem til bedre å forstå hvordan de kunne gripe læringen an. Flere av disse problemene vil kunne avhjelpes med en tilrettelagt lærebok og kvalifiserte lærere.

Teknologi i undervisningen

Elevene har savnet bruk av datamaskiner i undervisningen. Denne mangelen beror på praktiske problemer: mangel på kinesisk tekstbehandlingsprogram, begrensninger i tilgang på internettsider gjennom skolens server og begrensning i tilgang på datamaskiner for elevene. Datamaskiner for elevene kan være et tveegget sverd, men i kinesisk er det konkrete ting som kan oppnås. Ikke minst kan elevene ved hjelp av kinesisk tekstbehandling lære å skrive språket med kinesiske tegn og så mestre det å produsere tekster på kinesisk. Dette vil kunne hjelpe tegnlæringen generelt og den passive læringen av tegn spesielt. De elevene som bruker kinesisk tekstbehandling privat finner at dette har vært til stor hjelp. Skoler som planlegger å starte med kinesisk bør legge disse forholdene til rette allerede i planleggingsfasen.

Videreføring av undervisningen

Prosjektet «Kinesisk ved Sverresborg skole» ble avsluttet våren 2012, og det er gledelig å merke seg at kinesisk fortsetter som fag ved skolen. De siste to årene er det for skolens egen regning rekruttert én klasse på hvert trinn, og disse vil fullføre kinesiskopplæringen. Skolen satser videre på å rekruttere nye klasser i årene framover for å opprettholde tilbudet i kinesisk.³⁵ Erfaringene fra prosjektet viser at samarbeid mellom skoler er vanskelig å gjennomføre i praksis, både på grunn av tid og kostnader med å transportere elevene mellom skolene og fordi skolene følger sine egne planer med hensyn til aktivitetsdager. Sverresborg skole har derfor rekruttert elever fra egen skole fra 2010 og framover.

Sør-Trøndelag fylkeskommune deltok i prosjektet fra starten av for å planlegge opprettelsen av et tilbud i kinesisk i videregående skoler slik at elevene fra Sverresborg hadde muligheten til å fortsette med faget. To skoler viste interesse. Byåsen videregående skole, som ønsket å tilby kinesisk med vinkling mot miljø og teknologi, og Trondheim katedralskole som ønsket å opprette et tradisjonelt språkfag. Begge skolene har allerede opprettet forbindelser med Kina. Fylkeskommunen har besluttet at kinesisk blir opprettet som fag ved Katedralskolen fra høsten 2012. De elevene som etter fullført ungdomsskole søker seg dit vil kunne fortsette med faget i videregående skole. Av de tretten som svarte sier fem at de vil fortsette med kinesisk på videre-

---

³⁵ <http://www.trondheim.kommune.no/sverresborg-skole/> (21.05.2012)

gående skole. To av elevene beklager at det ikke er mulig for dem å fortsette fordi fagene de hadde valgt ikke lot seg kombinere med kinesisk. Begrensninger i valgmuligheter på grunn av timeplanstruktur, som jeg påpekte tidligere i denne artikkelen, viser seg å være et reelt problem allerede for dette første kullet.

Sluttkommentarer og anbefalinger

Til tross for økende bevissthet om Kina og det kinesiske språket synes det som om det ligger en usikkerhet i det norske samfunnet med hensyn til å satse på kinesisk som fag i skolen. Det politiske klimaet er nevnt tidligere, men det er også flere praktiske grunner for denne usikkerheten.

Å starte undervisning i et fremmedspråk der det verken finnes kvalifiserte lærere eller lærebøker kan betraktes som hasardiøst. Elevene ved Sverresborg uttrykker problemer med å arbeide med løse arbeidsark. Elevenes ønsker om sterkere fokus på en komparativ tilnærming kan vanskelig oppfylles uten norskproduserte lærebøker og lærere som behersker begge språk og som har innsikt i språklæringsdidaktikk. Lærebok skal i følge planene foreligge i 2013, men så vidt vites er det ingen planer om et tilbud om lærerutdanning eller praktisk pedagogisk utdanning for kinesisk ved høgskoler eller universiteter i Norge. Planene om å inkludere kinesisk i halvårsenheten for morsmåslærere ved Høgskolen i Bergen er en begynnelse, men vil ikke produsere kvalifiserte lærere for kinesisk som fremmedspråk. Både lærebøker og kvalifiserte lærere må finnes hvis kinesisk skal utvikles videre som fremmedspråk i norsk skole. Samtidig er det nødvendig å satse på det nye, selv under hasardiøse forhold, for slik å skape behovet som etter hvert vil frambringe lærere og lærebøker. Dette er et velkjent dilemma for alle som driver nybrottsarbeid. At det har gått så bra i dette prosjektet er takket være en stor innsats fra alle involverte, ikke minst fra læreren og hennes arbeid med å produsere undervisningsmateriale. Skoler som starter opp ett nytt fag som kinesisk må være forberedt på at det vil bli arbeidskrevende.

Kinesisk ligger langt fra norsk språklig sett, og den nødvendige innsatsen for å lære språket er stor. Norsk skole har ingen sterk tradisjon for grundig arbeid med lekser eller forventet egeninnsats. Når man satser på et språk som ligger så langt fra det norske bør elevene bli gitt en forståelse for at de 222 eller 227 timene de tilbringer i klasserommet sammen med læreren ikke vil være tilstrekkelig for å oppnå et tilfredsstillende resultat. Egeninnsats utover det elevene er vant til kan være både ønskelig og nødvendig. Å skrive og lære å gjenkjenne kinesiske tegn er beskrevet som et av de vanskeligste områdene for elevene ved Sverresborg. Det må satses i mye større grad på at elevene til en hver tid har tilgang på datamaskiner med kinesisk tekstbehandling. Kinesisk tekstbehandlingsprogram vil støtte læringen av å gjenkjenne tegnene og vil også gjøre det mulig å begynne å skrive med kinesiske tegn (framfor pinyin, kinesisk skrevet med vanlige bokstaver) på et tidlig stadium. Egenproduserte tekster med kinesiske tegn vil fremme mestringsfølelsen hos elevene. Elevene kommer i tillegg

med et sterkt ønske om en egen øvingsbok der de kan arbeide systematisk og målrettet med å lære å skrive tegnene. Det er velegnet materiale for dette formålet tilgjengelig på Internett, og skoler kan vurdere å produsere egne hefter i en overgangsfase.

I et «lite» språk, som kinesisk vil være i norsk skole i overskuelig framtid, er det viktig at involverte lærere utvikler en felles forståelse for hva som faktisk skal kreves av elevene etter endt opplæring. Med utgangspunkt i læreplanen for fremmedspråk bør det satses enda mer på å utarbeide lokale læreplaner og å spre disse til de fylker, kommuner og skoler som er involvert. Dette vil være til støtte for lærerne, både fordi de arbeider relativt isolert rundt om i landet, og fordi mange av dem mangler kompetanse i språkdidaktikk og innsikt i norsk skolekultur.

Skoler som ønsker å satse på kinesisk som fag kan være tjent med å tenke over hvilke elever som har behov for faget, og legge til rette for fleksible timeplanløsninger. Noen elever vil ønske å sette seg inn i språket som humanistisk fag, mens andre vil betrakte det som et framtidig verktøy i en annen yrkessammenheng. Begge tilnæringsmåtene har sin verdi og skoler vil kunne tjene på å åpne for fleksible løsninger. Kinesisk er godt egnet for tverrfaglige tilbud blant annet med fag som historie, geografi, alle realfagene, kunst og håndverk, dans og drama og matfag.

Er det mulig å legge grunnlaget for kinesisk språk i løpet av det treårige, 222-times ungdomsskoleløp? Svaret på det spørsmålet må bli et kvalifisert «tja». Kompetansen den enkelte elev oppnår er som alltid avhengig av mange faktorer, og de 16 elevene som har fullført dette faget gir ikke noe grunnlag for bastante meninger. Dette er heller ingen forskningsrapport. Med de forbeholdene vil jeg likevel hevde at elever som er villig til å arbeide jevnt, og som innser at ekstra arbeid hjemme er nødvendig, kan oppnå like mye i kinesisk språk som andre oppnår innenfor de tradisjonelle fremmedspråkene. Faglig veileder i prosjektet, som snakker både norsk og kinesisk, mener at minst halvparten av elevene fra denne klassen kunne mye mer kinesisk enn hans egen sønn kunne fransk etter tre års opplæring på ungdomsskolen. Konklusjonen fra prosjektet er at det ikke er urealistisk å tilby et treårig kurs i kinesisk ved ungdomsskolen der læringsmålene er basert på kompetansemålene fra Læreplan i fremmedspråk fra LK06.

Prosjektet «Kinesisk ved Sverresborg ungdomsskole» er nå avsluttet. Alle involverte i prosjektet gratuleres med et vel gjennomført prosjekt. Spesielt skal nevnes rektor ved Sverresborg skole, Bernt Johan Aune, som hadde visjonen om kinesisk ved skolen og som klarte å gjennomføre den. Videre skal nevnes lærer i prosjektet, Chen Xiaoye og faglig veileder, Bjørn Garberg, som begge har lagt ned et stort arbeid for at prosjektet skulle lykkes. Sist, men ikke minst, gratulerer til de 16 elevene som har fullført tre års opplæring i kinesisk. Det er å håpe at erfaringene fra dette prosjektet kan være til hjelp for framtidige skoleeiere og skoleledere som ønsker å tilby kinesisk ved sine skoler.

Faglig vurdering av kinesiskopplæringen

v/ Bjørn Garberg, Institutt for moderne fremmedspråk, NTNU

Innledning

Denne kapitlet er i sin helhet en faglig vurdering av undervisningen i kinesisk (mandarin) i prosjektklassen ved Sverresborg skole gjennom tre år. Det er tidligere levert rapporter for hvert skoleår og denne rapporten er oppsummerende for hele prosjektet. Vurderingen munner ut i en fagplan for kinesisk i ungdomsskolen (se vedlegg 1). Denne fagplanen er resultatet av undersøkelser i klassen, basert på samtaler med elevene og lærer, observasjoner, tester og diskusjoner med pedagogisk konsulent og prosjektgruppen generelt. Det første utkastet ble basert på en fagplan utarbeidet av Hosletoppen og Østerås skoler i Bærum og denne malen har blitt fulgt da den er dekkende og oversiktlig.

Kapitlet omfatter kun den språkfaglige vurderingen av undervisningen, og jeg vil vise til Hæge Hestnes sin evaluering av prosjektet (forrige kapittel) for generelle betraktninger om kinesisk i skolen og pedagogiske vurderinger av prosjektet, da jeg ikke ser noen grunn til å komme med gjentakelser her. Forøvrig vil jeg vise til mine årsrapporter for 2010 og 2011 for en vurdering av progresjonen i klassen for disse årene.

Om fagplanen

I første omgang ble det utarbeidet en tentativ fagplan for 8.-10. trinn med eksempler på detaljerte læringsmål og delmål for 8. trinn. Denne ble laget med utgangspunkt i Utdanningsdirektoratets læreplan i fremmedspråk, som ble forsøkt tilpasset kinesisk. Dette utkastet skulle så evalueres og tilpasses etter hvert skoleår. Resultatet ble at læringsmålene ble senket noe, og den fagplanen som foreligger nå er et resultat av hva som er vurdert som realistisk å oppnå for kinesisk som fremmedspråk på nivå 1 i grunnskolen. Det skal understrekes at dette resultatet er kommet frem bl.a. også gjennom diskusjon med flere faglærere og at de endelige målene i denne fagplanen er satt noe høyere enn det resultatene fra prosjektklassen tilsier. Årsaken til dette vil bli tatt opp nedenfor.

I tillegg til de ovennevnte Bærum-skolene skal Sun Haifeng og Konfutse-instituttet i Bergen ha en spesiell takk for gjennomlesning av fagplanen og for konstruktive kommentarer. Tilslutt vil jeg takke hele prosjektgruppen og Sverresborg skole for godt samarbeid, samt en spesiell takk til lærer Chen Xiaoye som tok den store utfordringen det var å introdusere kinesisk språk og kultur i grunnskolen i Trondheim.

Om evalueringen

Utgangspunkt for evalueringen, i tillegg til observasjoner i klassen, deltakelse på tester, samtaler og evalueringer med lærer, er også selv-evalueringer klassen har gjort gjennom tre skoleår med kinesisk. Klassen har hvert år fått utlevert et skjema til selvevaluering hvor de vurderer sitt faglige nivå og forventninger og i tillegg, for de to siste år, sammenligner seg selv med året før og om forventninger har blitt innfridd eller ikke. Skjemaene som ble brukt er derfor forskjellige versjoner av samme skjema, hvor elevene sammenligner seg selv med foregående skoleår. Elevene har gjort dette veldig bevisst og reflektert og har levert besvarelser som er grunnlag nok for å trekke visse konklusjoner.

I tillegg til prosjektgruppen ble også 8. og 9. trinn for skoleåret 2011-2012 tatt med i undersøkelsen med tilsvarende spørreskjema. Grunnen til dette er at jeg mente det ville være på sin plass med en «kontrollgruppe», for eventuelt å justere resultater og konklusjonene fra undersøkelsen med prosjektgruppen. Dette var også nyttig da disse årstrinnene til dels brukte andre læremidler enn prosjektgruppen. I gjennomsnitt har 70-85 % av klassene levert besvarelser på spørreundersøkelsene, noe som selvfølgelig ikke er et solid statistisk grunnlag, men det gir en god pekepinn og viser tydelige tendenser i hvordan språklæringen har foregått, hva elevene opplever som utfordringer, hvilke interesser elevene har, deres forhold til læreprosessen, progresjon og hva som eventuelt bør vektlegges foran annet i kinesiskundervisningen.

I tillegg til dette tar jeg også med lærerens vurderinger av de samme temaene for å bekrefte eller avkrefte elevenes vurderinger. Læreren mener generelt at utviklingen har vært stabil og de samme utfordringene går igjen også på 10. trinn som tidligere, men i mindre grad da det er en klar forbedring på de fleste områdene. Jeg ser også generelt på eventuell måloppnåelse sammenlignet med de læringsmålene som er satt i den endelige fagplanen. Jeg tar her utgangspunkt i de målene som ble satt for 10. trinn og vurderer hva som er oppnådd og hva som eventuelt er mulig å oppnå under endrede rammebetingelser.

Uttale

Språklyder

Mens elevene etter 8. og 9. trinn (se mine tidligere rapporter) fremdeles fant enkelte språklyder vanskelige (her mener jeg konsonanter og vokaler, og ser bort fra toner), er ikke fokuset så sterkt på det et år senere. Selv om enkelte problematiske lyder/lydpar trekkes frem av noen elever, virker det som om de fleste synes at hovedproblemet i uttalen ligger i tonene. Allikevel nevnes typisk stavelser som «ci», «zi», «si» og «shi», hvor vi kan anta at det er den spesielle uttalen av «i» i disse stavelsene som er utfordringen. Ettersom dette er en fremmed lyd i norsk, bør man være oppmerksom på de utfordringene elevene har her. Dette gjelder også vokalene/diftongene «ü» og «ue»,

som enkelte oppfatter som vanskelige. Det er ellers meget positivt at de fleste elevene mener at de som oftest selv kan høre at de uttaler ord feil og prøver å rette opp.

Mine egne observasjoner viste at de færreste elever hadde noen særlige problemer med uttalen av språklyder. I det store og hele hadde de en uttale som ville bli forstått av innfødte kinesere, men som nevnt er de fleste allikevel i stand til å høre egne avvik. Enkelte kinesisklærere, hovedsaklig de som har kinesisk som morsmål eller eventuelt har lært språket i Kina og etter kinesisk tradisjon, vil bruke betegnelsene *yunmu* (vokaler inklusive diftonger) og *shengmu* (konsonanter inklusive affrikater/sammensatte konsonanter) og la elevene gå igjennom og lære de 400 enkeltstavelsene, dvs. alle kombinasjoner av *yunmu* og *shengmu*, som finnes. Det er mulig at dette er et valg som bør overlates til hver enkelt lærer, men i hovedsak bør man rette seg etter den gjeldende lærebok. Læreren ved Sverresborg brukte ikke det tradisjonelle kinesiske systemet, men enkelte andre kinesiske lærere i Norge gjør det. Det er mulig at elever vil oppfatte dette som et unødvendig ekstraelement i læreprosessen, da de allerede har lært pinyin og kan forstå kinesisk uttale ut fra dette. Det er mulig at å analysere kinesiske språklyder i stavelser vil oppfattes som fremmed for norske elever som er vant til å analysere uttale fonemisk, det vil si ved hjelp av alfabetet.

Læreren bekrefter på samme måte som året før at uttalen har blitt bedre hos flere og flere elever etterhvert, og at klassen generelt har fått bedre uttale enn året før. Klassen har på alle klassetrinn gjennomført jevnlig øvelser for å lære å skille språklyder bedre, som oftest øvelser hvor det skriftlige (pinyin) og muntlige kombineres. Læreren bekrefter at elevene har de uttaleproblemer som de selv nevner. Læreren er ellers litt usikker på enkelte vanskeligheter og mye kan tyde på at norskspråklige og kinesiskspråklige lærere oppfatter forskjellige uttaleproblemer. Det kan også være at en kinesisk eller en norsk lærer vil ha forskjellig fokus og på det vis bestemme hva elevene selv opplever som vanskelig eller ikke vanskelig.

Toner

De fleste elevene synes fremdeles etter tre år at tonene er en utfordring, til tross for at de mener at de har fremgang. På samme måte som tilsvarende undersøkelse året før viste, er elevene stort sett meget bevisste på hvilke toner de anser som vanskelige eller som de synes er vanskelig å høre forskjell på. Allikevel oppgir de fleste at de selv kan høre når de uttaler en tone feil, og at de deretter prøver å rette tonen. Mine egne observasjoner viste også at elevene er meget bevisst tonene i uttalen. På dette området er det mange fordeler med en lærer med kinesisk som morsmål da tonene da alltid vil bli uttalt korrekt, samt at bevisstheten om riktige toner hos elevene alltid vil være tilstede med korreksjon der det er nødvendig. På den andre siden kan en kinesisklærer med norsk som morsmål ha visse didaktiske fordeler da man benytte seg av likheter med norske språktoner og intonasjon. F.eks. burde ikke tredje tone være et problem for østnorske eller trønderske barn, da denne tonen ligner lavtone-intonasjonen man finner her. Dette kan selvfølgelig være vanskeligere å se/høre for en kineser.

Når det gjelder toner i flerstavellesord oppgir de fleste at de aldri eller sjeldent bevisst tenker over hvilke toner som skal settes på hver enkelt stavelse – ordene kommer «automatisk». I slike ord kan man anta at det er vanskeligere å være tonene bevisst – også fordi de ofte inneholder toneendringer. På den andre siden kan det være at uttalen av slike ord er mer basert på etterligning av lærerens uttale enn hva enstavelses- eller tostavelsesord er. Uansett kan det tenkes at det er en fordel med en uttale-didaktikk på dette området for å systematisere og forenkle.

Generelt krever innlæring av toner en systematisk didaktisk tilnærming, utover ren drilling og pugging. Det kan også diskuteres hvor mye tid man skal bruke på drilling av toner i undervisningen når elevene har oppnådd en forståelse av hva toner er og hvordan de skal uttales, og de i tillegg stort evner å høre sine egne feil. Oppfattelsen her kan være forskjellig fra lærer til lærer; noen kan mene at tonene er en integrert del av den korrekte fonetiske uttalen av stavelser i mandarin, mens andre vil legge vekt på det kommunikative – det viktigste er å bli forstått. Det er ingen tvil om at selv om toner er en langt viktigere del av uttalen i mandarin enn i norsk, så kan man snakke med feil (eller uten) toner og allikevel stort sett bli forstått av innfødte kinesere.

Når det gjelder læremetode for toner mener en god del av elevene at de lærer tonene for enkeltord like hurtig godt eller bedre ved å lese uttalen i pinyin, som å høre på lærerens uttale. Dette kan forstås dithen at elevene har blitt så fortrolig med uttalen av enkelttoner og å lese pinyin at de lærerens veiledning ved uttale av enkeltord ikke er nødvendig. Om elevene har rett i sin egen vurdering kan vi ikke si, men det viser uansett en god utvikling av forståelsen av pinyin samt en bevissthet om egen språklæring. I gjennom de tre årene med kinesisk kan vi se en tydelig utvikling hvor elevene blir stadig mer fortrolig med de forskjellige tonene, vet å adskille dem, de lærer å høre forskjeller, hører når de selv uttaler toner feil og prøver å korrigere. Bevisstheten på dette området er meget god.

Læreren bekrefter at elevene generelt har blitt stadig bedre i uttale av toner for hvert år, men mener allikevel at toner er en større utfordring enn språklyder generelt. Læreren bekrefter her det flere av elevene sier.

Fordelen med en kinesiskspråklig lærer her er selvfølgelig at tonene alltid er uttalt riktig ettersom man ikke glemmer hvilke toner et ord eller stavelse har, noe som kan være et problem for norskspråklige lærere som noen ganger har brukt språket lite i naturlige omgivelser. På den andre siden vil en norskspråklig lærer være tonene bevisst på et mer analytisk nivå enn de fleste kinesiskspråklige er. En norskspråklig lærer kan derfor ha andre muligheter for tilpassede øvelser og samtidig kunne dra nytte av de naturlige tonene i det norske språket. Elever har f.eks. tidligere nevnt tredje-tone i slutten av ord og tredje-tone alene som vanskelig for en del elever. Tredje-tone som forstavelse i ord er uproblematisk. Som nevnt ovenfor er det mulig at

en norskspråklig lærer ville ha brukt andre didaktiske metoder til innlæring av toner som oppfattes som vanskelige.

Måloppnåelse

På dette området bør klassen være fornøyd. Uttalen holder et nivå som forventet, og elevene kan i følge sin egen evaluering oppdage feil og rette dem. Dette gjelder både språklyder generelt og toner. Selv om ikke alle og til en hver tid er i stand til å rette egne feil, har de i det minste en bevissthet om utfordringer på disse områdene og kan korrigere seg selv. Måloppnåelsen for uttale kan sies å være oppfylt:

- Elevene bruker de fleste toner riktig, og de kan snakke med en nesten normal hastighet i jevnt tempo med en forståelig uttale i samtaler med kinesere.
- Elevene kan rette opp uttale- og tonefeil for å unngå misforståelser.

Grammatikk

Som på tidligere årstrinn er elevenes synspunkt på kinesisk grammatikk forskjellige; også etter tredje år med kinesisk blir setningsoppbygging og måleord av flere fremhevet som utfordringer. Allikevel mener de aller fleste at de legger merke til egne feil i grammatikken og prøver å rette opp disse. Også på dette området bør undervisningen kunne hvile på en solid fagdidaktikk; en uerfaren lærer, norsk eller kinesisk, kan få utfordringer med å bestemme rekkefølgen innlæringen bør skje i. Det er ikke usannsynlig at også her vil en kinesisk og en norsk lærer kunne se forskjellige utfordringer og prioritere forskjellig. Det er ikke utenkelig at en kinesisk lærer ville legge mer vekt på f.eks. måleord enn hva en norsk ville. Også her er det et spørsmål om hva man vil vektlegge: stilistisk og språklig korrekthet eller evne til å kommunisere. I de fleste tilfeller vil man bli forstått selv om man bruker feil måleord for et substantiv (f.eks. man bruker det mer generelle «ge» i stedet for andre). Måleord er strengt talt ikke mye mer enn et leksikalt problem; dvs *at* man bruker måleord foran substantiv i kinesisk kan hurtig aksepteres og læres, men *hvilket* måleord man bruker for hvert enkelt substantiv er noe som må pugges. Mange elever opplever derfor dette som en del av en «vanskelig grammatikk», mens det like godt kan beskrives som et problem med ordforrådet.

Til tross for at mange oppfatter setningsoppbygging som vanskelig, mener de fleste i følge sin selvevaluering at de er blitt bedre til å snakke i lengre, sammenhengende setninger. Kombinert med at de aller fleste også mener at de er i stand til å høre feil i egen syntaks og rette opp disse feilene, kan dette tyde på at kinesisk setningsoppbygging er en overkommelig utfordring. Elevene er bevisst dette og forbedrer seg for hvert år. Denne grammatikalske bevisstheten gjenspeiler seg også i at alle har en god eller rimelig god forståelse for de viktigste forskjellene mellom kinesisk og norsk.

Læreren bekrefter at ordstilling/syntaks og måleord er vanskelige for elevene og stadfester også at elevene har gjort fremskritt på områder som f.eks. pronomen. Læreren vurderer også at et prioritert område for grammatikkundervisning bør være nettopp ordstilling/syntaks. Læreren understreker at det kreves mer øvelse for å lære syntaks på en tilfredsstillende måte og vil gjerne ha tatt i bruk mer hjemmelekser og «It's learning» til dette. Ordstilling/syntaks har også sammenheng med evnen til å kunne produsere lange sammenhengende setninger, og læreren mener også her at mer øvelse – drilling av lengre setninger og setningsmønstre – bør prioriteres. Læreren innrømmer at elevene har blitt bedre på dette området, men mener at nivået burde ha vært bedre etter tre år.

Måloppnåelse

Her er læreplanens mål oppnådd i mindre grad. Klassen har lært et noe begrenset utvalg av grammatiske partikler, aspekter og verb-kombinasjoner. Det samme gjelder tekstbinding til en viss grad, selv om man her har lært og tatt i bruk enkelte konstruksjoner. Det virker allikevel begrenset hvor mye av dette klassen kan omsette i praktisk språkbruk. I følge fagplanen bør følgende punkter vedrørende grammatikk være oppnådd i løpet av tre år:

- Elevene kan forklare de viktigste forskjeller og likheter mellom norsk og kinesisk
- Elevene kan gjøre rede for viktige grammatiske forskjeller mellom norsk og kinesisk.
- Elevene kan gjøre rede for bruk av partikler og aspekter og mer komplisert syntaks i kinesisk

Når dette allikevel bør være med til tross for manglende måloppnåelse i prosjekt-klassen, er det fordi det bør være realistisk læringsmål. Det forutsetter imidlertid noe bedre rammebetingelser med hensyn til pedagogisk/didaktisk skolering, læremidler og generell tilrettelegging. Disse rammebetingelsene vil bli kommentert nedenfor.

Ordforråd

I likhet med foregående år er elevene noe usikre når det gjelder ordforråd. Det er for hvert klassetrinn tydelig at de viser til ordforråd som har vært fokus i timene, og hvert år kan det anes en viss frustrasjon med hensyn til egen måloppnåelse. Flere gir uttrykk for at det er mange temaer/emner de savner ordforråd innen, som f.eks. vanlige dagligdagse tema som hobbyer, interesser, gå i butikk, spørre om veien, form og farger og «vanlige samtaler» o.a. praktiske språkkunnskaper. Alle mener allikevel at de kan si mer enn året før, men mange gir uttrykk for at de synes økningen er relativ liten. Dette kan være et tegn på mangel på en lærebok tilpasset aldersgruppen og deres sosiale og kulturelle virkelighet som kunne ha fengst interessen mer.

På spørsmål om nye ord bør repeteres mer er flertallet i likhet med foregående år klar på at de vil ha mer repetisjon i timene til tross for at flere synes at det er blitt lettere å huske nye ord enn før. Når det gjelder antall nye ord pr uke er elevene rimelig enige, og de fleste mener mellom 10 og 20 ord per uke er nok. Dette kan ses som en positiv utvikling fra sist år da det fem nye ord per uke typisk ble ansett som tilstrekkelig. Det er allikevel noe tvilsomt om alle elevene i en klasse har kapasitet til å lære og huske mellom 10 og 20 ord pr uke.

Når det gjelder det ordforrådet de behersker i dag, mener de fleste at økningen fra året før er som forventet og tilstrekkelig, men enkelte mener at økningen er mindre enn de hadde forventet. Når elevene anslår sitt samlede ordforråd etter tre år er dette et stykke under det som bør være oppnådd etter fagplanen. Det kan også tenkes at resultatet er noe bedre enn hva som kommer frem i undersøkelsen, da det ser ut som om mange ikke skiller tydelig mellom tegnforråd og ordforråd. Ordforrådet vil alltid være større enn tegnforrådet.

Innlæringen av ordforråd har vært en del mindre enn forventet i løpet av de tre årene. **Læreren** gir uttrykk for at elevene glemmer ord for lett og at de ikke arbeides nok for å opprettholde vokabularet. Hun mener det burde ha vært mer hjemmelekser, dvs øvelser som kan gjøres hjemme og ikke lekser som blir gjort ferdig i løpet av de timene de er på skolen. Generelt mener hun at ordforrådet generelt i klassen er akseptabelt, et enkelt og praktisk ordforråd. Ordforrådet som har vært inkludert i undervisningen har vært større, men mye glemmes hurtig på grunn av det ifølge henne er for lite hjemmelekser og for liten innsats blant enkelte av elevene.

Når det gjelder nye ord/ordforråd per uke, så er læreren generelt enig med elevene: ca. ti ord per uke er passe hvis man sørger for nok øvelse/repetisjon/lekser så glosene ikke blir glemt fra en uke til neste. Læreren bemerker i tillegg at elevene er gode til å huske ord som de relaterer til deres hverdag. For eksempel husker alle ord på mat de selv liker (hamburger, pizza, mm). Jfr. dette med mangelen på egnet/tilpasset lærebok. Dette samsvarer også godt med elevenes kommentarer: de vil gjerne lære flere ord og uttrykk med tilknytning til deres egen hverdag, interesser for deres aldersgruppe og lignende tema.

Måloppnåelse

Ordforrådet generelt er en del under det forventede. Dette kan tildels skyldes en for liten progresjon og krav til nye ord fra leksjon til leksjon. Selv om elever og lærer mener at antallet gloser per uke er passende, bør det samlede resultat etter tre år være bedre. Her kan det kanskje gjøres noen pedagogiske og organisatoriske grep som fremmer lekselesning og repetisjon i større grad enn det som har vært hittil. Mest sannsynlig ville en bedre tilpasset lærebok inspirere elevene til mer læring.

Med hensyn til ordforråd og kommunikasjon kan vi si at læringsmålene pkt 5-18 i fagplanen til en viss grad er oppfylt, men at det ville vært ønskelig med en noe bedre kompetanse på området. Fagplanen er allikevel realistisk da denne forutsetter et enhetlig og godt integrert læreverk som kan bygge opp ordforråd og kommunikativ kompetanse over tre år. En av de største utfordringene for prosjektklassen var mangelen på tilstrekkelig læremidler; etter klassen var ferdig med første lærebok fantes det ikke en naturlig fortsettelse til denne og klassen var nødt til å finne en bok som selv om den bragte elevene videre i språklæringen, også inneholdt en del av de samme tema som i første lærebok. Innlæringen av ordforråd ble blant annet forsinket eller vanskeliggjort av manglende lærebøker. Spørreundersøkelsen vedrørende ordforråd viser kanskje i tillegg også en frustrasjon eller utålmodighet over språklæring generelt: jo mer man lærer av et språk, jo mer får man lyst til å bruke det og jo mer innser man sine egne begrensinger. Sann sett kan det elevene uttrykker like gjerne være uttrykk for inspirasjon.

Til slutt bør det nevnes at det store flertallet av elever uttrykker frustrasjon over at de glemmer nye ord for hurtig, og at de etterlyser mer repetisjon eller hjemmelekser. Dette er et spørsmål det ikke skal tas stilling til her, men det må allikevel oppfattes som positivt at elevene tilsynelatende er interessert i å arbeide mer enn det de gjør med faget.

Tegn

Når det gjelder antallet tegn som kan skrives i håndskrift varierer svarene her betraktelig; enkelte mener de kun kan skrive under ti tegn, mens andre ligger noe over dette. Mange har svart «vet ikke», og man kan kanskje anta at dette er de elevene som har størst tegnforråd. På tilsvarende undersøkelse i fjor svarte flere at de kunne mellom 50 og 70 tegn, så det er lite sannsynlig at gjennomsnittantallet har gått ned så mye som det kan se ut som. Uansett ser det ut til at antallet er et stykke unna målet i fagplanen, inntil 150 tegn i håndskrift og 300 passivt med tastaturskrift. Årsaken til dette kan være forskjellige, og det er her interessant å sammenlikne med klassene utenfor prosjektklassen ettersom disse har den samme læreren som prosjektklassen. Det ser ut til å være en klar tendens til at tegnforrådet er høyere hos disse klassene enn det var hos prosjektklassen da de var på tilsvarende trinn. Forskjellene i resultatene kan være på grunn av at den ene klassen har fått ta i bruk et bedre læreverk hvor progresjon i ordforråd og tegnforråd er bedre, men kanskje mer sannsynlig er det at læreren har forbedret sine pedagogiske metoder og egen fagdidaktikk slik at innlæringen er mer effektiv. Uansett hva årsaken er, så er det mye som tyder på at læremålene satt i fagplanen er realistiske. Men som tidligere nevnt forutsetter dette også de rette rammebetingelser.

Når det gjelder tastaturskriving har vi ikke hatt muligheter til å vurdere i forhold til målsettingen i fagplanen; tildels grunnet mangel på tilgang på PC-er med

tekstbehandlingsprogram for kinesisk og tildels grunnet at dette har vært et nedprioritert område da andre læringsområder ble ansett som viktigere. Mer om dette nedenfor.

Generelt gir elevene uttrykk for at de synes at kinesiske tegn er morsomt og interessant, men vanskelig og at det krever mye øvelse for å huske. Det er her snakk om tegn skrevet for hånd og ikke med tastatur. Til tross for dette uttrykker de aller fleste interesse for å arbeide med stoffet og mange oppgir også at de øver på fritiden. Det kan være en del som tyder på det kan være fordelaktig med en innføring i grunnleggende «tegnforståelse» allerede ved starten av 8. trinn (for eksempel forklaring av radikaler og forhold til resten av tegnet). For mange kan en slik kunnskap gjøre innlæring og skriving av tegn for hånd lettere og kan spare mye arbeid og frustrasjon. Det bør også nevnes at enkelte elever har spesielt gode evner for tegn i håndskrift og kan oppleve en «mestringsarena» her selv om de kanskje finner andre deler av faget vanskelig.

Læreren opplyser at elevene generelt ikke synes at tegn er vanskelig å skrive, men mange elever husker tegnene svært dårlig fordi de ikke øver nok. Tegn må drilles inn for å huskes og selv om dette er spesielt viktig i begynnerfasen, bør det også øves mye på alle klassetrinn. Tidligere undersøkelser i prosjektklassen viser at det som blant elevene oppfattes som vanskelig i forbindelse med tegn, først og fremst er å *huske* tegnene og ikke selve skrivingen, komponeringen av det enkelte tegn. Mer øvelse med passiv gjenkjennelse med blant annet tastaturskriving kunne kanskje ha bidradd til også å høyne nivået på aktivt tegnforråd i håndskrift.

Læreren mener basert på erfaringer etter tre år med kinesisk, at tegnforrådet i håndskrift etter 10. trinn bør være ca 150 for de gode, noe som stemmer godt overens med fagplanen. Hun påpeker at interessen for tegn er veldig varierende; enkelte liker det veldig godt, mens andre ser på det som litt kjedelig arbeid, til tross for at det har vært brukt kun 15 minutter pr dobbelttime hver uke på tegnskriving. Generelt etterlyser læreren også her mer øvelse/hjemmeoppgaver.

Måloppnåelse

Som nevnt ovenfor er måloppnåelsen på dette feltet ikke optimal, men det antas allikevel at fagplanen er realistisk med de rette rammebetingelser.

Samlet om måloppnåelsen innen kommunikasjon

Vi kan sammenligne det vi vurderer som oppnådd kompetanse med kompetansemålene for kommunikasjon satt i Utdanningsdirektoratets læreplan for fremmedspråk:

- bruke språkets alfabet og tegn
- finne relevante opplysninger og forstå hovedinnholdet i skriftlige og muntlige tilpassede og autentiske tekster i ulike sjangere
- delta i enkle, spontane samtalesituasjoner

- presentere ulike emner muntlig
- gi uttrykk for egne meninger og følelser
- forstå og bruke tall i praktiske situasjoner
- kommunisere med forståelig uttale
- forstå og bruke et ordforråd som dekker dagligdagse situasjoner
- bruke grunnleggende språklige strukturer og former for tekstbinding
- tilpasse språkbruken i noen grad til ulike kommunikasjonssituasjoner
- skrive tekster som forteller, beskriver eller informerer
- bruke lytte-, tale-, lese- og skrivestrategier tilpasset formålet
- bruke kommunikasjonsteknologi til samarbeid og møte med autentisk språk

Måloppnåelsen generelt på disse punktene er lavere enn hva fagplanen krever, selv om den er akseptabel for prosjektklassen rammebetingelsene tatt i betraktning. Vi må også anta at en måloppnåelse på dette området kan være lavere for kinesisk enn for europeiske fremmedspråk som f.eks. spansk og fransk, grunnet ekstra arbeid med et nytt og komplisert tegnspråk, samt mangel på felles vokabular. For de aller fleste elevene, om ikke alle, må man regne med en «propedeutisk» periode for å oppnå en tilsvarende grunnleggende språklig kompetanse og forståelse for språket som man sannsynligvis allerede har innen mer kjente, dvs. europeiske fremmedspråk. Det er allikevel ikke noen grunn til at de ovennevnte kompetansemål ikke kan oppnås for kinesisk i grunnskolen med de rette rammebetingelser.

Kultur og samfunn

Alle elever er meget positive til kulturdelen av undervisningen og fremhever på samme måte som tidligere matkultur, familie, festivaler/høytider som ting som har fanget interessen. Sverresborg skole valgte i første skoleår å fokusere blant annet på kinesisk matkultur i den ekstra ukentlige timen man hadde til rådighet. Dette ble gjort for å levendegjøre faget med å koble det opp i mot noe praktisk. Enkelte håndverks-tradisjoner som f.eks. papirklipp ble også introdusert i disse timene. Dette har vært meget populært blant elevene, og det har vært faglig nyttig i og med den ekstra inspirasjonen dette gir. Det er imidlertid vanskelig å konkludere at dette er noe vi kan anbefale betingelsesløst ettersom prosjektgruppen hadde en ekstra time per uke for denne slags aktiviteter. I en normal klasse bør denne slags aktivitet selvsagt være noe mindre enn hva den var i prosjektgruppen, samt at timene må struktureres strengere med hensyn til språklæring. I disse timene i prosjektgruppen var språkundervisning underordnet selv om det forekom til en viss grad. En normalklasse må utnytte også denne slags undervisning optimalt, det vil si inkludere relevant språkundervisning, for at læringsmålene skal oppfylles.

Under samfunnskunnskap uttrykker flere at de vil ha mer viten om kinesisk samfunn, historie og den kinesiske hverdagen. Ettersom historie fyller en så stor plass i kinesisk kulturell identitet og bevissthet, bør det vurderes å ta inn en enkel gjennomgang av de

viktigste hendelser i kinesisk historie: keisertiden og revolusjonene i det 20. århundre. Det viser seg også i spørreundersøkelsen at flere av elevene etterlyser mer kunnskap om historie. Flere elever gir uttrykk for at de savner mer innblikk i hva jevnaldrende kinesere er opptatt av, for eksempel musikk, klær, skole og fritidsaktiviteter. Disse temaene er også ting som en lærebok med utgangspunkt i norske elevers hverdag og interesser kunne børtt på,

Læreren gir generelt uttrykk for at det er vanskelig å finne relevante og interessante ting for å illustrere tema klassen tar opp. Hun har bl.a. introdusert noen engelsk- og kinesiskspråklige nettsider, men det har vært liten eller blandet interesse for dette. Hun innrømmer selv at disse nettsidene, utover det rent språklige, er dårlig tilpasset (norske) ungdomskoleelever. Læreren opplyser også at hun har prøvd å lære elevene om fritidsaktiviteter, som enkelte har etterlyst. De har ellers lært en del om den kinesiske familien, storfamilien, generasjoner og ord knyttet til dette, men lite har blitt husket av dette ordforrådet. Det samme gjelder matlaging: det er populært, men de fleste glemmer ordene de lærer knyttet til disse timene. Som nevnt over ville en tilpasset lærebok gjort denne delen av faget langt mer overskuelig og lett å arbeide med for læreren, og sannsynligvis også mer interessant for elevene.

Måloppnåelse

Måloppnåelsen er her delvis sett med tanke på kompetansemålene samlet for alle klassetrinn. Selvevalueringen viser at vi kan si at kompetansemålene vedrørende kinesiske høytider, matkultur, matlaging og tildels andre kulturelle uttrykk, sannsynligvis er oppnådd i tilfredsstillende grad og i rimelig grad for kjennskap til familien og familierelasjoner. Imidlertid mangler det en del innenfor kunnskaper om kinesisk geografi (regioner, byer), demografi (befolkning og minoritetsgrupper) og kunnskaper om kinesiske dialekter og språksituasjonen i Kina.

Et annet tema, som etterlyses blant elevene, er mer kunnskap om dagliglivet i Kina og hverdagen til den gjennomsnittlige jevnaldrende i det kinesiske samfunnet. Spørsmålet er om det er realistisk at man kan oppnå kompetansemålene på disse områdene så lenge man ikke har læremidler som klarer å integrere denne kunnskapen i språklæringen eller gjøre det relevant på andre måter. Et bedre læreverk hvor alle ovennevnte tema er integrert vill utvilsomt gjøre undervisningen og måloppnåelsen lettere.

Oppsummering av elevenes og lærerens synspunkter

Stort sett mener elevene at undervisningen har blitt bedre og morsommere for hvert år, selv om den også har blitt vanskeligere. Kun enkelte mener at faget er blitt kjedeligere. De fleste gir også uttrykk for at den kulturelle delen av undervisningen er det de har likt mest. På spørsmål om hva de har savnet eller hva som kan forbedres så uttrykker de fleste tilfredshet, men mange vil ha litt roligere tempo, mer øving og repetisjon og mer bruk av Internett og PC. Det er ellers meget oppløftende å se at

nesten alle elever kan tenke seg å fortsette med kinesisk i videregående skole dersom de har mulighet og tilbudet finnes.

Læreren gir uttrykk for at hun trodde at klassen ville lære mer enn de har gjort på tre år. Hun fremhever enkelte ting som har skuffet og til dels overrasket henne at de ikke klarte å lære, men mener at dette kan være utslag av manglende interesse og engasjement fra enkelte elever. Hun mener ellers at det er litt vanskelig å konkludere hvor god eller vellykket læringsprosessen har vært da hun ikke har noen å sammenligne med.

Læremidler

Det har vært brukt to lærebøker i prosjektgruppen hvor kun en er beregnet for undervisning i norsk skole. Den var imidlertid beregnet for videregående skole og var derfor lite egnet, men ble brukt da den var den eneste norskspråklige. Elevenes syn på denne læreboken var varierende. De fleste syntes den var «bra» og «grei nok», mens andre synes at den var «dårlig», «vanskelig» og «kjedelig». Denne boken hadde ikke noe tilhørende eller integrert arbeidsbok for øvelser i tegn og læreren måtte basere dette på utdelte løsark som elevene samlet så godt de kunne i egne permer/hefter. Mange klarte å holde orden, mens like mange strevde med dette. De fleste elever etterlyste derfor en arbeidsbok.

Etter at denne boken var ferdig var det ikke noen naturlig oppfølger og en dansk lærebok ble derfor valgt. Selv om denne på mange måter var bedre enn den første og de fleste elevene syntes den var bra nok, er denne boken heller ikke optimal ettersom den i utgangspunktet er beregnet for voksne, læreren måtte fortsette med løsark-systemet, og – forståelig nok – enkelte elever var negativ til at den var på dansk.

Bruken av Internett oppleves positivt og lærerikt og det fremheves blant annet som et godt alternativ til lesing, bra for å lære kinesisk kultur. Mange etterlyser mer av dette. Internett-bruken bør eventuelt systemiseres mer og inn i mer faste former. Det er vanskelig å si hvor mye vekt man skal legge på svarene her ettersom skrive på PC har vært veldig begrenset grunnet tekniske problemer og at emnet har blitt underprioritert i forhold til andre. Mer systematisk bruk ville gitt andre resultater og opplevelser blant elevene. Det er også helt nødvendig å kunne tastaturskriving av kinesisk for å bruke på PC, smartphone og lesebrett. I tillegg kan det gi mange elever en mestringsfølelse når det gjelder kinesiske tegn. Det er ikke ment å erstatt håndskrift, som alltid vil være grunnleggende for å forstå tegn, men bruk av PC vil utvikle det passive tegnforrådet og gjennom dette også påvirke det aktive håndskrevne tegnforrådet i positiv retning.

Etter tre år med kinesisk har læreren en ganske klar evaluering av lærebøkene som har vært brukt. Hennes kritikk kan sammenfattes punktvis:

- Den første boken har ikke en tilhørende arbeidsbok, som gjør at mye tilleggsmateriale må produseres på egenhånd, noe som krever mye arbeid/tid. Den andre boken har en arbeidsbok som avhjelper dette noe.
- Man lærer ikke tegn aktivt i den første boken. Tegn er med, men øving/skriving av tegn er ikke med som en del av undervisningsopplegget med denne boken.
- Den første boken mangler gode samtaleøvelser – dette måtte også produseres på egen hånd. Den andre boken er bedre på dette området.
- Begge bøkene er litt for vanskelig for ungdomskoleelever. Spesielt den første boken er for kjedelig, fenger ikke og relaterer for lite til det ungdomskoleelever er interessert i.

Hun mener allikevel ikke at noen av bøkene er direkte dårlige. Den første vurderes å være av rimelig bra eller middels kvalitet generelt, mens den andre er noen hakk bedre, men heller ikke optimal for undervisning i grunnskolen.

Når det gjelder Internett, så er det brukt for lite da hun har prioritert mer «tradisjonelle» undervisningsmidler og -metoder. Hun har imidlertid brukt smartboard og PC hvor det har vært mulig og naturlig. Når det gjelder bruk av PC med kinesisk tekstbehandling, så mener hun at det er blitt brukt for lite. Ikke alle har lært det godt nok, mens andre er flinke og bruker det mye – også på fritiden.

Måloppnåelse og forhold til læremidlene

Med hensyn til bruk av Internett og PC kan vi her se på måloppnåelse i forhold til fagplanen relatert til disse læremidlene:

- Eleven skal kunne bruke tekstbehandling for kommunikasjon via epost/Internett for grunnleggende kommunikasjon, chat og å fortelle enkelt om seg selv

Som nevnt så har dette blitt oppnådd i liten grad grunnet tekniske og administrative utfordringer med bruk og/eller installering av kinesisk tekstbehandlingsprogram på skolens PC-er. Det er allikevel ingen grunn til å tro at kompetansemålet er lagt for høyt her i forhold til en normalsituasjon. Selv om elevene i liten eller varierende grad (enkelte elever har blitt flinke til å bruke dette på private PC-er), så er målene som er satt absolutt realistiske. Det er også mulig at mer bruk av kinesisk tekstbehandling kan være til hjelp med hensyn til andre kompetansemål i tillegg:

- Elevene skal kunne skrive mer utfyllende tekster over kjente emner

Kompetansemålene skiller her ikke mellom å skrive tekster pr hånd eller med PC. Lengre tekster over kjente emner er lettere å produsere med tekstbehandlingsprogram enn med blyant og penn. Det er mulig at mer arbeids- og tidkrevende oppgaver vil være lettere å løse med bruk av PC og gi elevene inspirasjon og mer følelse av mestring av språket skriftlig. Som nevnt flere steder ovenfor ville også lærebøker

bedre tilpasset en fagplan/læreplan for ungdomstrinnet sannsynligvis gjort innlæringen mer effektiv og interessant for aldersgruppen.

Konklusjon

Hva er positivt?

Det første som bør fremheves er elevenes interesse og engasjement. De aller fleste har en veldig åpen og fordomsfri innstilling til et såpass fremmed språk som kinesisk er. Selv om det er en utfordring med et ikke-indoeuropeisk språk, med de ekstra vanskelighetene det har, er det tydelig at elevene har taklet fremmede størrelser som f.eks. språktoner og merkelig syntaks veldig godt. Det virker derfor rimelig sikkert å tilby «fremmede» fremmedspråk til 13-åringer. Det har heller ikke vært noen tegn på at elevene har fått nok eller gått lei av de forskjellige utfordringene de har møtt. Av de som har levert evalueringsskjema er nærmest alle mer enn gjennomsnittlig positive til faget og vil gjerne fortsette i videregående skole om mulig. Det skal selvfølgelig tas det forbeholdet at de som ikke leverte evalueringsskjema muligens var mer negativ til faget. I tillegg bør vel også læreren fremheves; hun har gjort en fremragende innsats og vært meget flittig de pedagogiske og organisatoriske rammer tatt i betraktning.

Hva er utfordringene?

Kinesisk har som nevnt andre utfordringer enn europeiske fremmedspråk; alt fra det fonetiske, med fire-fem forskjellige toner som skal beherskes, til dels fremmede språklyder, et ordforråd som ingenting har til felles med europeiske språk og ikke minst et særdeles komplisert og problematisk skriftspråk. Alt dette må tas i betraktning når man setter konkrete kompetansemål for kinesisk. Man kan ikke forvente at det språklige, kommunikative nivået er like høyt som f.eks. det vil være hos elever som har hatt et europeisk fremmedspråk. Med kinesisk må man regne med en viss periode som «propedeutisk» som vil brukes til grunnleggende forståelse av språklyder, spesielt toner og syntaks. Dette har også vært vanlig ved kinesisk-utdanningen på universitetsnivå. Tross dette er det sannsynlig at det endelige språknivået etter 10. trinn ikke vil ligge mye under andre språk og vil ligge trygt innenfor det Utdanningsdirektoratet setter som kompetansemål. Dette forutsetter imidlertid noe bedre rammebetingelser enn det som finnes i dag.

Hva er nødvendig for at kinesisk skal overleve som fremmedspråk i grunnskolen? Det vil si: hvordan klare å oppnå de kompetansemål som er satt i fagplanen. Her er det tre punkter som kan anses som spesielt viktige:

- *Lærerutdanning for kinesisklærere.* Faget må ha tilgang på kvalifiserte lærere. I utgangspunktet bør man ha lærere med lærerutdanning med fagdidaktikk for kinesisk, kjennskap til norsk skolekultur og utfordringene norske elever møter med det kinesiske språket. Dette gjelder uansett om læreren har norsk som morsmål eller ikke, utfordringen er stort sett den samme selv om de to lærer-

gruppene kan ha fordeler fremfor den andre med hensyn til enkelte områder i språklæringen. Man kan anta at hvis faget etter hvert får større utbredelse, vil det være et begrenset antall norskfødte lærere. Det finnes mange kompetente kinesere som kan undervise, men veldig få har noen særlig erfaring fra norsk grunnskole, språkundervisning eller undervisning i det hele tatt. Derfor må man håpe på at aktuelle utdanningsinstitusjoner så snart som mulig starter opp et studium i praktisk pedagogikk for kinesisklærere. Per dags dato finnes ingen, men både Program for Lærerutdanning ved NTNU og Høgskolen i Bergen kan være interessert hvis forholdene ligger til rette for det.

- *Gode norske lærebøker.* For at kompetanse målene skal nås må undervisningen være effektiv og dette forutsetter gode norske læremidler med lesebøker, arbeidsbøker og eventuelt egne øvelsesbøker for tegnskriving. Mangelen på dette var den største utfordringen ved prosjektet og mye tid og energi gikk bort både for elever og lærer. Læreren måtte produsere en del av undervisningsmaterialet selv og elevene måtte med blandet suksess holde orden på utdelte papirer. I tillegg måtte det byttes bøker i løpet av prosjektperioden, og en naturlig progresjon i lærebøkene uteble. Dette var uheldig i seg selv og virket også irriterende på elevene.

I dag finnes det kun få norskspråklige læreverk i kinesisk og ingen kan sies å passe godt for undervisning i ungdomsskolen. Ved Sverresborg skole startet 8. trinn 2011-2012 (ikke prosjektklassen) med «Kuaile Hanyu» som er norskspråklig, men beregnet for lavere aldersgrupper/klassestrinn. Samtidig er den ikke tilstrekkelig basert på norsk ungdoms hverdag og interesser til at den kan fenge som undervisningsmiddel. En undersøkelse i denne klassen viste at et stort flertall fant boken «kjedelig». Ellers finnes «Moderne Kinesisk» («Dangdai Zhongwen») som er beregnet for videregående skole og har i denne omgang ikke vært aktuell ved Sverresborg skole. Begge disse bøkene er utgitt av Konfutse-instituttets forlag i Beijing, og de skal begge to revideres og forbedres i følge Konfutse-instituttet i Bergen. Det er primært det språklige som skal forbedres/endres og det er usikkert om det vil gjøres endringer for å tilpasses norsk ungdommer. Det er også uvisst om dette arbeidet kommer som resultat av dårlig mottakelse i Norge eller ikke. Til i dag har Konfutse-instituttet delt ut disse læreverkene gratis, men det er usikkert om denne praksisen vil fortsette.

Ellers vil Tell forlag komme med et lærebokverk i kinesisk for grunnskolen i løpet kommende år. Dette verket vil etter det vi vet i stor grad være integrert med samtaleøvelser, håndskriftøvelser med mer. Vi skal ikke her bedømme kvaliteten av det kommende norske læreverket og de reviderte kinesiske verkene opp mot hverandre, men foreløpig ser det ut som om kun det norske er

dedikert til norsk grunnskole. Vi vet imidlertid ikke hva Konfutse-instituttet og deres produktive forlag i Beijing har for planer utover det nevnte.

- *Kinesisk tekstbehandling.* En av de store utfordringene ved å lære kinesisk er skriftspråket. Som tidligere nevnt er håndskrift av kinesiske tegn krevende i innlæringsprosessen og i tillegg til dette må elevene også lære seg å skrive språket med tastatur. Dette er langt lettere å lære enn håndskrift, da metoden er alfabetisk basert med pinyin som input og kinesiske tegn som output (det finnes andre metoder, men disse er neppe aktuelle for norske skoleelever ettersom de primært er beregnet for kinesere som ikke er gode nok til pinyin). Å skrive kinesisk med tastatur har blitt hverdag i Kina etter utbredelsen av PC-er og Internett, og spesielt etter mobiltelefonen har blitt folkeei i landet. Høyst sannsynlig vil dette bli den mest vanlige skrivemetoden til hverdags for elever som lærer kinesisk. Dette bør selvsagt i så liten grad som mulig gå på bekostning av innlæring av kinesiske tegn gjennom håndskrift, som sannsynligvis vil forbli den beste måten å lære tegns oppbygning. Overgangen til tastaturskrevet kinesisk har allikevel store fordeler: man uttrykker seg hurtigere, man skriver færre feil og man gir det passive tegnforrådet god trening. Det man gjenkjenner av tegn passivt kan man faktisk skrive aktivt med tastatur.

Derfor er det viktig at elevene har tilgang til PC-er eller bærbare hvor elevene fra tidlig av – i løpet av første skoleår – har mulighet for tastaturskriving av kinesiske tegn (se også vedlegg 2). En hver skole som planlegger å ha kinesisk bør ha et sett med (bærbare) PC-er som har kinesisk tekstbehandlingsprogram, og disse PC-ene bør være dedikert til kinesisk om mulig. Skolene bør ordne det praktiske/tekniske så tidlig som mulig og lærerne må finne ut hvordan PC-ene best disponeres med tanke på undervisning og fagplan.

Det tre ovenstående punktene har vært utfordringene til prosjektklassen og de viktigste årsakene til at klassen ikke nådde helt opp til det nivået som man bør ha i følge Utdanningsdirektoratets læreplan i fremmedspråk.

Avsluttende konklusjon er at kinesisk som fremmedspråk i grunnskolen har livets rett og bør være praktisk gjennomførbart med å føre frem til de kompetansemål beskrevet i læreplan for fremmedspråk og det forslaget til fagplan i kinesisk som foreligger. Hvorvidt elevene er i stand til «å lære kinesisk» i løpet av tre år i grunnskolen, beror på hva man stiller som krav. Det er etter min mening absolutt mulig for elever å oppnå et nivå sammenlignbart med andre fremmedspråk, men som nevnt kreves forberedelser fra skolens side samt at ovennevnte rammebetingelser blir realisert. Selv om enkelte av disse vil ta litt tid for å realiseres, er det allikevel mulig å gjennomføre kinesiskundervisning i grunnskolen, men det vil være litt mer arbeidskrevende både for lærere og elever, samt at det blir vanskeligere å oppnå de beste resultatene.

Vedlegg 1: Forslag til fagplan i kinesisk utarbeidet på Sverresborg skole

	Hovedområde	Kompetansemål <i>Eleven skal kunne...</i>	8. trinn	9. trinn	10. trinn
1	Språklæring	Utnytte egne erfaringer med språklæring i læring av det nye språket	Gjenkjenne strukturer i kinesisk fra norsk	Få en forståelse for hvordan forskjellige grammatikker kan uttrykke det samme	Etter hvert få en mer intuitiv forståelsen av kinesisk som språk
2	Språklæring	Undersøke likheter og ulikheter mellom morsmålet og det nye språket og utnytte dette i egen språklæring	Kunne forklare de viktigste forskjeller og likheter mellom norsk og kinesisk	Kunne gjøre rede for viktige grammatiske forskjeller mellom norsk og kinesisk	Kunne gjøre rede for bruk av partikler og aspekter og mer komplisert syntaks i kinesisk
3	Språklæring	Bruke digitale verktøy og andre hjelpemidler	Lære å skrive kinesiske tegn med PC, kommunisere med enkelt språk via e-post	Kunne bruke Internett på kinesisk, søke med kinesiske tegn, bruke chatte-programmer med en enkel kinesisk	Kunne surfe og bruke Internett til å søke informasjon og kommunisere
4	Språklæring	Beskrive og vurdere eget arbeid med å lære det nye språket	Bli bevisst hva som oppfattes som lett og vanskelig å lære, hva som krever øvelse og trening	Ha kjennskap til egne styrker og svakheter i språklæringen og vite hvordan å forbedre seg på egen hånd	Bli i stand til selv å bruke metoder for å lære språket på egen hånd
5	Kommunikasjon	Bruke språkets alfabet og tegn	Lære å skrive kinesiske ord med pinyin, lære å skrive inntil 50 tegn i håndskrift og gjenkjenne passivt og skrive med tastatur inntil 100 tegn. Tegnene for håndskrift bør være enkle tegn med relativt få strøk. Det	Beherske inntil 100 tegn i håndskrift og gjenkjenne passivt og skrive med tastatur inntil 200 tegn. I løpet av dette trinnet skal elevene ha lært og forstått oppbygningen av kinesiske	Beherske inntil 150 tegn i håndskrift og 300 passivt med tastaturskrift

			skal i dette året være fokus på innlæring av pinyin.	tegn og hva som er et tegns radikal.	
6	Kommunikasjon	Finne relevante opplysninger og forstå hovedinnholdet i skriftlige og muntlige tilpassede og autentiske tekster i ulike sjangere	På dette årstrinnet vil autentiske tekster være vanskelig å forstå uansett nivå, da disse vil være skrevet med tegn	Kunne finne relevant informasjon fra enkel, ukjent tekst som omhandler dagligdags tema, relatert til undervisningen på årstrinnet	Forstå hovedinnholdet i enkle, ukjente tekster relatert til hverdagslige tema. Kunne føre en enkel samtale over ukjent tema tilknyttet hverdagen hvor man kan be om forklaringer
7	Kommunikasjon	Delta i enkle, spontane samtalsituasjoner	Lære enkelte standardfraser og nyttige setninger for de vanligste samtalsituasjonene, kunne forstå og svare på spørsmål med korte setninger i enkle samtaler. Disse frasene/samtalene bør være relatert til pkt. 8 under.	Lære flere standardfraser og nyttige setninger for temaene på dette årstrinnet. Eleven skal kunne formulere egne spørsmål og starte samtaler, stille og svare på enkle spørsmål om kjente og ukjente emner i enkle samtaler.	Kunne føre samtaler over kjente og hverdagslige tema hvor man kan be om forklaringer på ting man ikke forstår. Eleven skal lære flere standardfraser og nyttige setninger for de temaene under pkt. 8, og kunne starte og føre enkle samtaler.
8	Kommunikasjon	Presentere ulike emner muntlig	Lære å presentere seg selv og fortelle om seg selv, sin familie, sine venner med navn, kjønn, alder (fødselsdag og kinesisk dyretegn), nasjonalitet, hjemsted og enkel kontaktinformasjon (f.eks. telefonnummer og adresse)	Snakke mer om seg selv: skolefag og skoletimeplan, fortelle om sine aktiviteter i løpet av en dag; og flere familiemedlemmer. Kunne spørre hva ting er og forklare hva ting heter, og kunne beskrive kort om ting og personer. Kunne navn på farger og enkelte ting med tilknytning til farge (f.eks. årstidene, favorittfarger, bruk av farger).	Kunne presentere og forklare og svare på relevante spørsmål om interesser (hobbyer og sport). Kunne bestille mat og drikke, uttrykke ønsker. Kunne navnet på himmelretninger og enkel stedsangivelse (opp/ned, høyre/venstre, etc.) Kunne spørre om og fortelle hvor ting er.
9	Kommunikasjon	Gi uttrykk for egne meninger og følelser	Lære uttrykk for vanlige følelser: «Jeg er glad, trist, sur, sint, etc.»	Lære flere måter å uttrykke følelser og si sine meninger	Lære å si sine meninger, forklare synspunkter, og forklare kort hvorfor
10	Kommunikasjon	Forstå og bruke tall i praktiske situasjoner	Lære å telle til 100 på kinesisk. Lære å si antall, alder, telefonnummer, gatenummer o.l. Lære årstall, måned,	Lære å telle på kinesisk (fra 100-1000). Lære klokkeslett. Lære ordenstall. Lære å si priser i norsk og	Lære uttrykkene for de fire regneartene, prosent og desimal

			ukedager og dato.	kinesisk valuta.	
11	Kommunikasjon	Kommunisere med forståelig uttale	Lære å uttale alle kinesiske språklyder, de fire tonene og den nøytrale tonen. Kunne høre forskjell på tonene. Lære regler for toneskifte (tone-sandhi). Kunne uttale ord og si korte setninger langsomt og være bevisst tonene.	Bli stø i uttale av vokaler og konsonanter, bli bevisst intonasjon i setninger. Kunne si lange setninger langsomt, og kunne være i stand til å korrigere seg selv ved feil tone.	Bli sikker i bruk av toner, og kunne snakke med en nesten normal hastighet og i jevnt tempo. Kunne ha en forståelig uttale i samtaler med kinesere, og kunne rette opp uttale- og tonefeil for å unngå misforståelser.
12	Kommunikasjon	Forstå og bruke et ordforråd som dekker dagligdagse situasjoner	Lære enkle og basiske uttrykk for hverdagslige situasjoner	Utvide ordforråd for dagligdagse situasjoner og samtaleemner	Videre utvidet ordforråd til et nivå hvor man kan snakke kommunisere over de fleste dagligdagse emner og spørre om ting man ikke forstår i en samtale
13	Kommunikasjon	Bruke grunnleggende språklige strukturer og former for tekstbinding	Lære kinesisk setningsoppbygging, lage korte setninger og skrive kort tekst	Lære å skrive tekst med tekstbinding, f.eks. ved å bruke konjunksjoner og enkelte grammatiske partikler	Lære å skrive litt lengre tekst med bedre tekstbinding. Lære å bruke partikler og aspekter og verb-kombinasjoner. Flere former for tekstbinding.
14	Kommunikasjon	Tilpasse språkbruken i noen grad til ulike kommunikasjonssituasjoner	Lære forskjellige tiltaleformer: gammel og ung, formell/uformell	Lære vanlige høflighetsfraser og samtaleemner i forskjellige situasjoner	Ha en god forståelse for hva som egner seg som samtaleemner eller ikke i forskjellige situasjoner med forskjellige samtalepartnere: barn, ungdom eller eldre
15	Kommunikasjon	Skrive tekster som forteller, beskriver eller informerer	Lære å presentere seg selv, sin familie, hjemsted og interesser på en enkel måte med skrift	Kunne skrive mer utfyllende tekster over kjente emner for eksempel å beskrive en ting, en person	Kunne skrive en kortere stil/tekst over kjente emner for eksempel en dagbok som beskriver en dags aktiviteter eller en anledning, slik som feiring av en fødselsdag, høytider eller lignende

16	Kommunikasjon	Bruke lytte-, tale-, lese- og skrivestrategier tilpasset formålet	Lære lytte-, tale-, lese- og skrivestrategier for å forstå og kommunisere med korte setninger	Lære lytte-, tale-, lese- og skrivestrategier for å forstå og kommunisere med korte samtaler og tekster	Lære lytte-, tale-, lese- og skrivestrategier for å forstå og kommunisere med litt lengre samtaler og tekster
17	Kommunikasjon	Bruke kommunikasjonsteknologi til samarbeid og møte med autentisk språk	Lære å skrive kinesiske tegn med tekstbehandling ved hjelp av pinyin, forme ord og korte setninger, enkel bruk av internett	Bruke tekstbehandling for kommunikasjon via epost/internett for grunnleggende kommunikasjon, chat på internett og å fortelle enkelt om seg selv	Kunne skrive epost over kjente emner og kommunisere med jevnaldrende i Kina
18	Språk, kultur og samfunn	Samtale om dagligliv, personer og aktuelle hendelser i språkområdet og i Norge	Kunne sammenligne hverdagen til norske og kinesiske jevnaldrende (skole, fritid, familieliv)	Kunne fortelle om viktige personer innen forskjellige områder i Kina og Norge	Kunne si noe om Norges forhold til Kina og om generelle samfunnsforhold i begge landene
19	Språk, kultur og samfunn	Sammenligne noen sider ved tradisjoner, skikker og levemåter i språkområdet og i Norge	Familien i Norge og Kina, gammel og ung, etc.	Kjennskap til forskjeller og likheter i dagliglivet i Kina og Norge	Grunnleggende og enkel kjennskap til kinesisk tradisjon, levemåte, skikker og kultur
20	Språk, kultur og samfunn	Samtale om språk og sider ved geografiske forhold i språkområdet	Kunne forklare viktigste forskjeller mellom norsk og kinesisk geografi og klima. Kjenne de viktigste byer og landsdeler i Kina.	Kjennskap til de viktigste minoritetsgruppene og de viktigste dialektene i Kina. Sammenligne situasjonen til dialekter i Kina og Norge	Forklare grunnleggende likheter og forskjeller mellom norsk og kinesisk språk
21	Språk, kultur og samfunn	Gi uttrykk for opplevelser knyttet til språkområdets kultur	Kunne fortelle noe om en eller flere kinesiske høytider og typisk kinesiske kulturelle uttrykk. Grunnleggende kjennskap til kinesisk matkultur og matlaging	Kjennskap til flere vanlige kulturelle uttryksformer typisk for Kina	Skal ha god kjennskap til kinesiske kulturelle uttrykk og ha en viss erfaring selv gjennom øvelser og undervisning – mat, kunsthåndverk, o.a.

Vedlegg 2: Installasjon og bruk av kinesisk i Windows

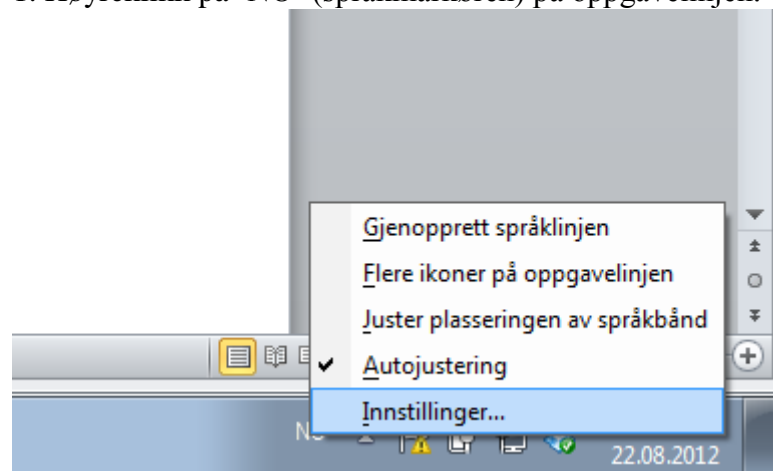
v/ Aslak Staff Tvedt, Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen

Det er tidkrevende å lære kinesisk. Derfor er det en viktig forutsetning at kinesisk er installert på elevenes og lærerens arbeidsstasjoner. Denne bruksanvisningen viser skritt for skritt hvordan man kan installere og bruke kinesiske språkfiler i Windows 7 (se lengre ned for Windows 2003).

Det er mye enklere å skrive kinesisk på PC enn for hånd. For å gjøre det er det nok at du kan korrekt Pinyin og at du kan gjenkjenne tegnet du vil ha fram. Hvis du har installert kinesisk, kan du for eksempel skrive inn pinyin 'nihao'. Du vil da få opp de kinesiske tegnene 你好 på skjermen. For at dette skal være mulig må du først aktivisere de kinesiske språkfilene i Windows. Når du har gjort dette kan du skrive kinesisk i alle maskinens programmer. Du kan for eksempel sende en e-post på kinesisk, skrive en tekst i Word eller chatte med vennene dine på kinesisk på Facebook. Husk at mange tegn har samme uttale. Du må derfor være nøye med å velge rett tegn. Mer om dette lengre ned i denne bruksanvisningen.

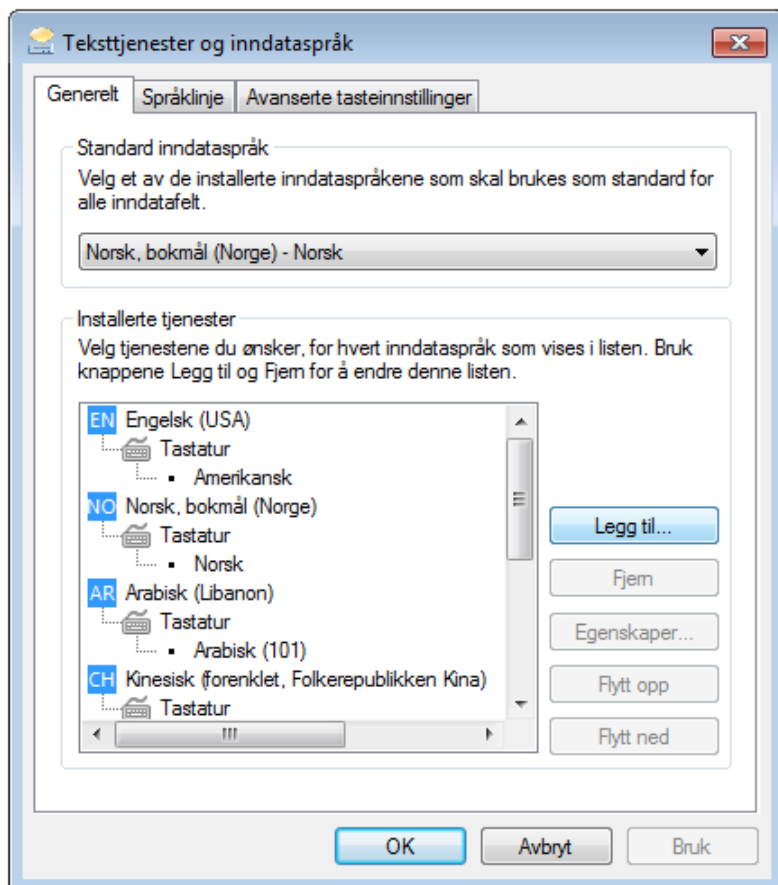
Del 1: Installasjon av kinesiske språkfiler i Windows 7

1. Høyreklikk på 'NO' (språkmarkøren) på oppgavelinjen. Velg 'Innstillinger'.

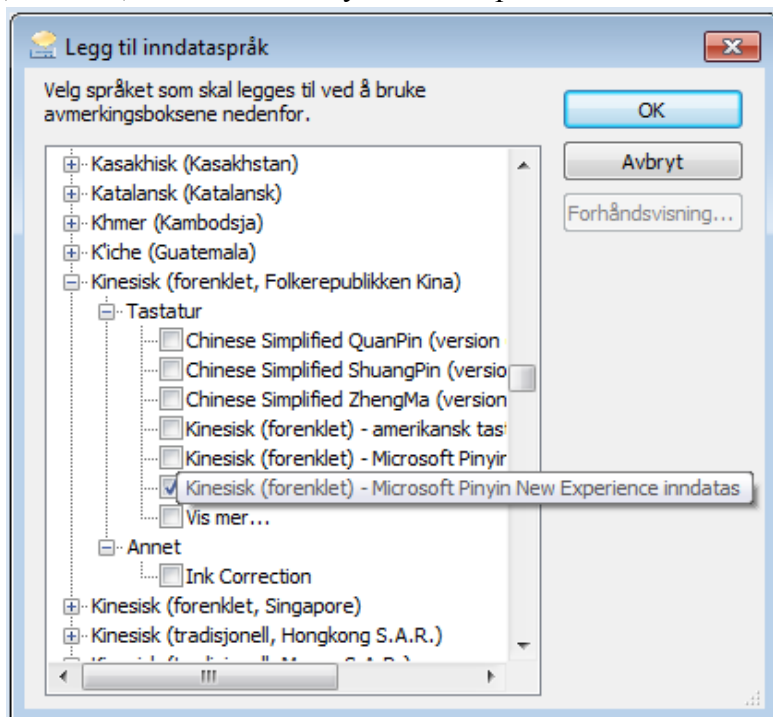

2. Du får nå opp dialogboksen 'Teksttjenester og inndataspråk'. Klikk på 'Legg til'.

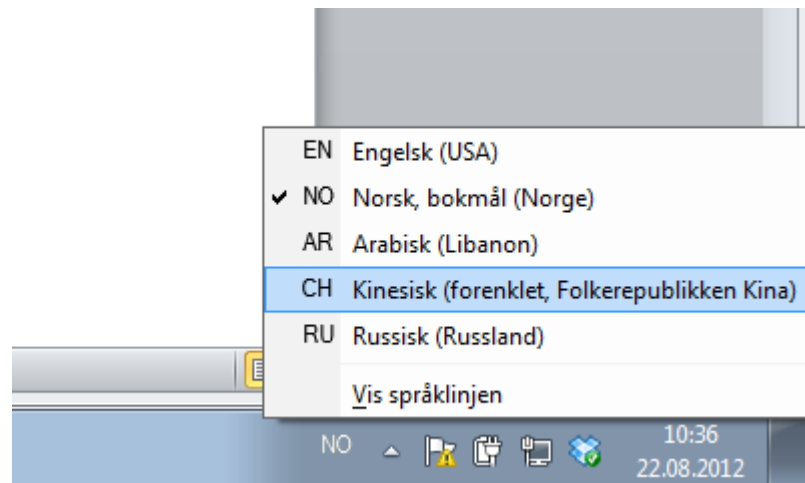

3. Velg 'Kinesisk (forenklet, Folkerepublikken Kina)', 'Tastatur', hak av for 'Kinesisk (forenklet) – Microsoft Pinyin New Experience inndatastil'. Trykk OK.

4. Du kommer nå tilbake til dialogboksen ‘Teksttjenester og inndataspråk’. Trykk OK en gang til.

5. Klikk på språkmarkøren på oppgavelinjen med venstre museknapp. Du får nå opp kinesisk som alternativ.

6. Du kan skifte enkelt mellom språkene som du har installert ved å trykke Alt+Shift. Når du gjør dette vil du se at språkmarkøren forandrer seg.

7. Hvis du velger kinesisk og ønsker å ha latinske bokstaver mellom de kinesiske tegnene, trykker du på Shift en gang. Når du vil tilbake til å skrive tegn trykker du på Shift en gang til.

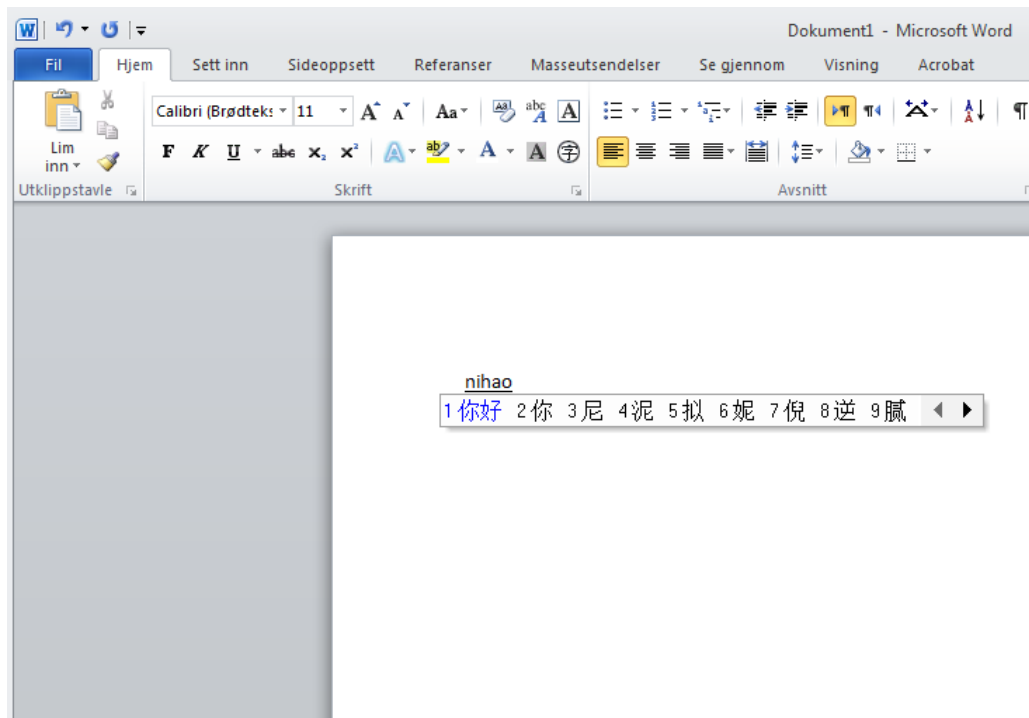
Installasjon av kinesisk i Windows 2003

Legg inn CD-ROM i maskinen. Velg: Startmeny – kontrollpanel – språk og regionale innstillinger – legg til språk – kinesisk (forenklet Folkerepublikken Kina) – OK. Du alternerer mellom språkene ved å klikke på samme måte som i Windows 7, dvs. ved å klikke med venstre museknapp på språkmarkøren i oppgavelinjen. Dersom CD-ROM ikke finnes ved læringsstedet, kontakt IKT-avdelingen.

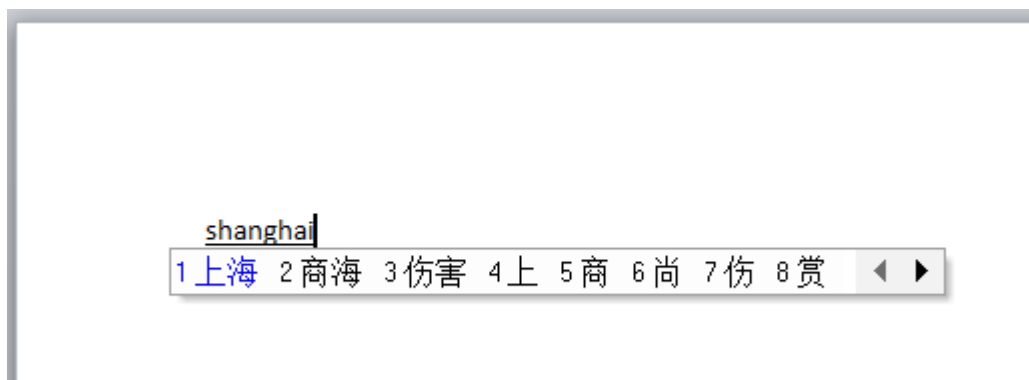
Del 2: Å skrive kinesiske stavelser og ord i Windows

Når du har installert kinesisk på PC-en, kan du begynne å skrive med utgangspunkt i Pinyin. I denne delen viser vi deg hvordan dette fungerer.

1. Åpne et Word-dokument og skriv ‘nihao’. Du trenger ikke mellomrom. Tegnene kommer automatisk opp på skjermen, og maskinen foreslår (i dette tilfelle) de rette tegnene for ‘nihao’.

2. Ofte vil du få opp flere alternativer, og da er det viktig at du vet hvordan du velger rett tegn blant alternativene du får opp. Den kinesiske storbyen Shanghai skrives for eksempel上海. ‘Shang’ (上) betyr på eller ved og ‘hai’ (海) betyr havet. Skriv ‘shanghai’ og legg merke til alternativene du får opp.

Maskinen foreslår det som står i blått til venstre (alternativ 1). Dette er de rette tegnene for byen Shanghai. Det er allikevel ikke den eneste mulige tegn-kombinasjonen av stavelsene ‘shang’ og ‘hai’. På alternativ 2 står det商海, og på alternativ 3 står det伤害. Det er fordi disse to ordene også uttales ‘shanghai’. Du kan også selv velge å sette sammen ‘shang’ og ‘hai’ til ‘Shanghai’. Alternativ 4, 5, 6, 7 og 8 (og enda flere hvis du trykker på pil til høyre) uttales alle ‘shang’. Trykk for eksempel på 5. Du får da opp tegnet 商, som bl.a. betyr forretning. Når har du valgt hvilken ‘shang’ du vil ha, må du velge hvilken ‘hai’ du vil ha. Du vil automatisk få opp en ny rekke alternativer. Disse uttales alle ‘hai’. Her kan du velge hvilken ‘hai’ du vil ha.

商 hai

1海 2还 3害 4孩 5亥 6咳 7骇 8氦 9骸

Husk: Maskinen foreslår ofte riktig tegnkombinasjon, men ikke alltid! Følg derfor godt med på hvilke tegn som blir foreslått.

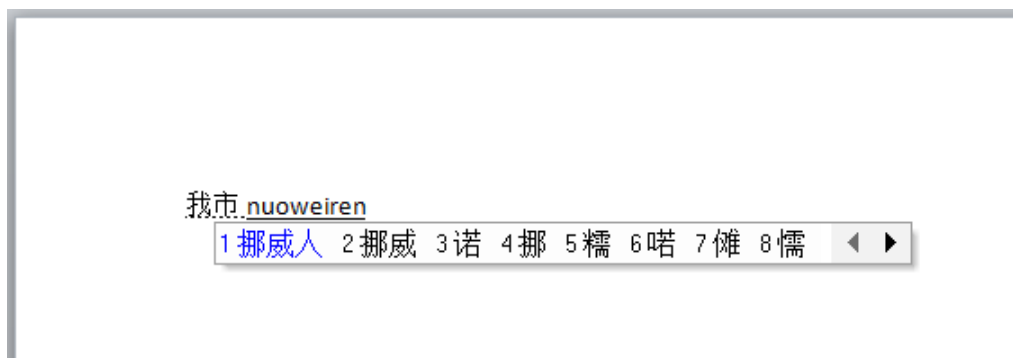
3. Forsøk nå å skrive inn setningen 'Jeg er norsk' på kinesisk: Wo shi nuoweiren. Du trenger ikke taste mellomrom. Riktig tegnkombinasjon er我是挪威人. (Hollender på kinesisk heter helanren 荷兰人, svenske heter ruidianren 瑞典人, danske heter danmairan 丹麦人, tysker heter deguoren 德国人, franskmann heter faguoren 法国人 og spanjol heter xibanyaren 西班牙人).

Skriv inn hele setningen uten å velge tegn underveis, men legg merke til hvordan maskinen foreslår forskjellige tegn underveis mens du skriver. Når du bare har skrevet 'woshi', foreslår maskinen tegnene 我 og 市. Det siste tegnet er ikke riktig. (Etter hvert som du bruker kinesisk på PC-en din, vil maskinen lære nye ord og derfor foreslå nye tegnkombinasjoner. Det er mulig at akkurat denne feilen ikke oppstår på din PC, men at maskinen foreslår feil tegn(kombinasjon) andre steder. Følg altså godt med!)

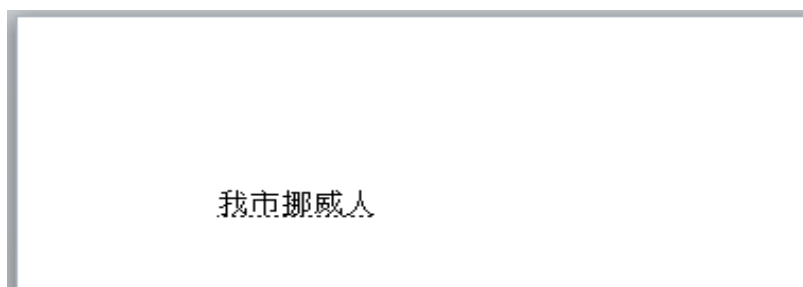
woshi

1我市 2卧室 3卧式 4我 5沃 6握 7卧 8窝

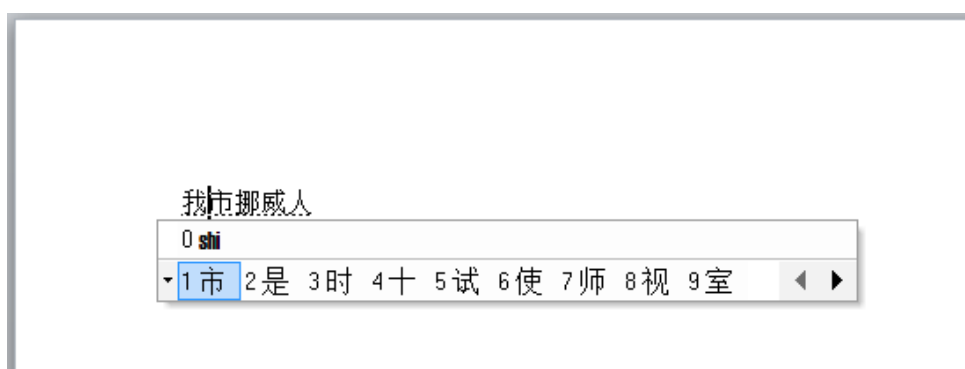
Ikke bry deg om det nå, men skriv videre: nuoweiren.

Legg merke til at tegnene skifter for hver bokstav du trykker. Når du har skrevet hele setningen og trykket mellomrom én gang, får du opp PC-ens endelige forslag. Som nevnt tidligere foreslår maskinen ofte riktig tegnkombinasjon, men ikke alltid. I dette eksempelet er det andre tegnet feil. Dette endres med hjelp av piltastene.

Under maskinens forslag ser du en stiplet linje. Det betyr at du kan bevege deg fram og tilbake med piltastene og bytte ut enkelttegn. For hver gang du trykker på venstre piltast, vil markøren gå ett tegn bakover. Dersom du trykker fire ganger får du opp dette bildet:

Her kan du trykke piltast ned for å velge mellom tegnene på denne linja. (Dette er tegn som alle uttales shi). På denne måten kan du endre på alle tegnene maskinen har funnet for deg. I dette tilfelle skal du velge alternativ 2. Dette er måten du velger mellom forskjellige tegn som uttales likt. Prøv deg litt fram ved å trykke på piltastene. Når du er ferdig med endringene, trykk mellomrom til markøren står til høyre for ordet. Trykk en gang til slik at den stiplede linjen forsvinner.

Del II: Arabisk

Programfag arabisk i Stavanger

v/ Turid Myhra (rektor) og Trond Petter Harstad (avdelingsleder språk- og samfunnsfag), Stavanger katedralskole

Høsten 2010 ble det satt i gang undervisning i arabisk ved Stavanger katedralskole. Det er et begynnertilbud som gjelder programfag i Vg2 der elevene skal oppnå kompetansemålene på nivå I og hvor de kan fortsette i Vg3 på nivå II. Dette er et toårig prøveprosjekt som skal evalueres i 2012 for å se om det er bærekraftig for videre drift. Prosjektet er finansiert av Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen. I alt elleve elever har valgt arabisk som programfag.

Bakgrunn

Forutsetningene for at vi startet opp med arabisk var ikke de aller beste. Som kjent, har interessen for fremmedspråk som programfag vært svært laber i videregående skole og mange skoler tilbyr få om noen fremmedspråk som programfag. Ved Stavanger katedralskole har vi jobbet aktivt for å beholde vårt brede tilbud til tross for den negative trenden som har rammet språkfagene. Skolen har opprettholdt fordypningstilbudet innen fransk, spansk og tysk. Dette grepet har vært vellykket da om lag 45 % av elevene i Vg3 har valgt fransk, spansk eller tysk III. Alle gruppene er bærekraftige. Inspirert av denne utviklingen begynte vi å tenke på om det var muligheter for å tilby mer eksotiske fremmedspråk. Vi oppfattet signaler fra politisk hold om at skoler i Rogaland burde gå i gang med undervisning i russisk, kinesisk, japansk eller andre «fjerne» språk.

For Stavanger katedralskole sin del var det naturlig å tenke på arabisk. Arabisk er et verdensspråk, og Rogaland er en region med en sterk oljerelatert næringsstruktur. Kontakten med Midtøsten er åpenbar og ferdigheter i arabisk derfor svært viktig. Et annet og like viktig aspekt ved tilbudet er at vår skole har et nært samarbeid med palestinske hjelpeorganisasjoner i flyktningleirene Aida i Bethlehem og Shatila i Beirut. Dette samarbeidet er utviklet gjennom skolens internasjonale solidaritetsarbeid i en årrekke hvor våre elever har spilt en sentral rolle. Det å tilby arabisk ved Stavanger katedralskole var derfor, etter vårt syn, en naturlig utvidelse av vårt brede språktilbud.

Prosess

Stavanger katedralskole hadde på den bakgrunn intensjoner om å starte opp med programfag i arabisk (0-5-5 timer), skoleåret 2010/2011. Vi la følgende forutsetninger til grunn for å starte opp med prosjektet.

- De økonomiske rammevilkårene måtte være oppfylt
- Det måtte være godkjent og formell kompetanse hos faglærer

- Det måtte utarbeides en konkretisering av læreplanen for fremmedspråk tilpasset arabisk
- Rogaland fylkeskommune måtte godkjenne tilbudet både på politisk og administrativt nivå
- Det blir en prøveperiode på to år

Vi hadde en god dialog med opplæringsdirektøren i fylkeskommunen som var positiv til å igangsette et programfag i arabisk, men gjorde endelig godkjenning avhengig av ekstern finansiering. Verken skolen eller fylkeskommunen hadde avsatt midler til dette i inneværende år. Penger var ikke tilgjengelig før tidligst våren 2011 hos Rogaland fylkeskommune. Vi henvendte oss derfor til Fremmedspråksenteret. Vi visste at de satt med midler med det formål å finansiere oppstart av fremmedspråk utover de tradisjonelle språk som fransk, tysk og spansk. Da vi framla vår tanker om arabisk for senteret, ba de oss om legge inn en søknad om driftsmidler. Dette ble gjort og vi fikk et positivt svar. Støtten innebar full dekning av faglærer i to år, samt midler til faglig utvikling, innkjøp av læremidler og læreplankonkretisering tilpasset arabisk.

Da midlene var på plass, kunne vi utarbeide en konkret fremdriftsplan. Vi satte i gang en prosess for å få en faglærer på plass og arbeidet med læreplankonkretisering. Vi tilsatte en lærer på timebasis, Afrah Muhamed Ghalion. Som navnet tilsier, har hun arabisk bakgrunn, nærmere bestemt fra Jemen. Hun har lærerutdannelse fra Jemen og Libanon. Etter vårt syn har hun svært gode forutsetninger for å undervise i arabisk, og så langt er våre forventninger innfridd. Det er en spesiell utfordring å tilsette faglærer i fremmedspråk som er lite undervist i norsk skole som f.eks. arabisk og kinesisk. En grunn til dette er det begrensede omfang av faglærere med undervisningskompetanse i språkfaget. Ofte vil det være slik at den faglige kompetansen befinner seg i stor grad hos personer som har språket som sitt morsmål og med sin utdanningsbakgrunn fra sitt hjemland. I en slik sammenheng er det selvsagt språkkompetansen hos faglærer optimal og innsikten i språklandets kultur og samfunn stor. Dette vil elevene kunne få et stort faglig utbytte av. Det er også vår erfaring så langt. Noe som en bør være oppmerksom på, er at faglærere som har sin utdannelse fra sitt hjemland (andre land enn Norge), kan ha en annen utdanningskultur enn hva norske elever og studenter er fortrolig med. Dette vil kunne gi spennende utfordringer for aktørene i klasserommet. Faglærere med bakgrunn fra f.eks. Midtøsten eller Kina kan ha ulike forventninger til sine elever enn hva norske elever har i forhold til sine mål i fremmedspråksundervisningen. Det forventes at elevene skal jobbe i mye større grad med faget enn hva norske elever er vant med fra undervisningen i andre fag. Hvis en er bevisst på dette og ha en god tilpasningsprosess mellom faglærer og elevene så er dette bare av det positive. Det er i alle fall slik vi har opplevd det på vår skole.

Etter tilsetting av faglærer i arabisk gikk hun i gang med læreplankonkretisering av programfaget arabisk. Arbeidet ble utført i samarbeid med en spansk lærer på skolen og avdelingsleder. Det ble også utarbeidet periodeplaner. Vi hadde ingen lærebøker å

forholde oss til i oppstarten, men etter hvert har læreren funnet frem til lærebokressurser som er anvendelige; også digitale nettbaserte lærerressurser. Elevene har laget sine egne mapper/hefter som også er en viktig læringsressurs.

Vi har etablert kontakt med Arabisk institutt på Universitetet i Bergen, nærmere bestemt med Pernille Myrvold som er universitetslektor i arabisk. Hun besøker skolen fra tid til annen og har kollegabasert veiledning med Afrah.³⁶ Det fungerer meget bra. Fremmedspråksenteret finansierer også dette opplegget i prosjektperioden. Ellers er vi i dialog med Utdanningsdirektoratet om faglig veiledning og læreplankonkretisering. De har også gitt uttrykk for at Stavanger katedralskole skal være med på fag- og eksamensnemdarbeid når det gjelder arabisk.

Innhold

Arabiskundervisningen ved Stavanger katedralskole baserer seg på Modern Standard Arabic, forkortet til MSA. Undervisningen vil basere seg på den gjeldende læreplanen i fremmedspråk. Det betyr at kapitlene *Formål med faget*, *Hovedområder i faget* og *Grunnleggende ferdigheter i faget* vil gjelde også for arabisk. Når det gjelder kapitlet *Kompetansemål i faget*, vil også læreplanen gjelde for arabisk. Men vi har i likhet med det som er gjort av Rogaland fylkeskommune i fagene spansk, fransk og tysk, konkretisert innholdet, tilpasset dette spesifikke språket.

Elevene skal først og fremst lære enkle strukturer for å kunne presentere utvalgte temaer. Det blir lagt vekt på å forstå verbalsystemet, samt pronomenformer og preposisjoner. Elevene får også en elementær innføring i skriftspråket. Det skriftlige arbeidet vil ta utgangspunkt i utvalgte temaer, og disse vil bli samlet i en mappe som ved årets slutt skal utgis i en årbok. Bilder vil her bli viktig, og de tekstuelle bidragene vil være relativt enkle. Det viktige er at elevene kan fremføre dette muntlig. Arbeidet med læreplankonkretisering for Vg3 er under utarbeidelse, men her skal elevene opp på nivå II som innebærer blant annet større vekt på skriftlig arabisk. Den største utfordringen er å finne det rette nivået på hvilken kompetanse elevene bør oppnå. Arabisk er et komplisert fag, ikke minst gjelder dette skriftspråket og grammatiske strukturer som er annerledes i forhold til europeiske språk. Når prøveperioden er gjennomført, vil vi foreta en grundig evaluering av prosjektet.

Erfaring så langt

Elevene kom godt i gang med språkopplæringen og i løpet av kort tid oppnådde de gode resultater. Elevene som fullførte Vg2, ble trukket ut til muntlig eksamen våren 2012. Alle gikk ut med topp resultater. Tilbakemelding fra sensor som opprinnelig er fra Marokko, var svært god. Hun lot seg imponere av elevenes flytende språkkompetanse.

---

³⁶ Se http://nyheter.uib.no/?modus=vis_nyhet&id=51333.

I februar 2012 dro Vg2- gruppa en ukes tur til Libanon sammen med faglærer og avdelingsleder. Denne turen ble nok en sjelsettende opplevelse for alle deltakerne på turen. Vi hadde vår hovedbase i Beirut. Vi hadde vår egen minibuss med reiseleder og sjåfør, som var absolutt nødvendig. Vi fikk se og oppleve store deler av landet og elevene fikk praktisere arabisk som de hadde et stort utbytte av. Elevene laget sin egen blogg om turen.³⁷

Hvis vi skal se fremover så vil arabisk være et såkalt ”smalt” fag. Man kan neppe forvente store grupper. Likevel bør faget ha sin berettigelse etter endt prøveperiode. Det kan etableres samarbeidsmodeller med andre skoler dersom det er av interesse. I så tilfelle vil gruppene bli økonomisk bærekraftige og Rogaland fylkeskommune vil styrke sin stilling som gode tilbydere på fremmedspråk i videregående skole. Det er en ambisjon som Rogaland bør ha når en tenker på den sterke stillingen regionen har internasjonalt.

---

³⁷ Se <http://www.burtuqaal.blogspot.no/>.

Fagplanarbeidet på Stavanger katedralskole

v/ Pernille Myrvold, Institutt for fremmedspråk, UiB

Som en av de første skolene i Norge, kunne Stavanger katedralskole (lokalt omtalt som *Kongsgård*) høsten 2010 tilby sine elever *arabisk* som et ordinært fremmedspråk; for første gang bestod en klasse utelukkende av elever uten forhåndskunnskaper i språket. Fire semestre senere, på forsommeren 2012 var det seks stolte avgangselever som avsluttet sin skoletid med arabisk på vitnemålet. To år med upåklagelig arbeidsinnsats fra elever og faglærer resulterte i svært gode standpunktkarakterer og framifrå eksamensresultater.

Under mine i alt ti besøk til Kongsgård i perioden 2010-12 overvar jeg undervisningstimer med faglærer Afrah Ghalion som jeg også hadde lengre møter med i etterkant av klasseromsbesøkene. Disse møtene ble en viktig arena for diskusjoner omkring utfordringer hun som arabisklærer i et relativt nytt skolefag stod overfor. Rapporten bygger på de møter og samtaler vi hadde i løpet av de to årene prøveprosjektet pågikk og ideer jeg som faglig mentor satt igjen med i etterkant. Jeg konsentrerer meg hovedsakelig om generelle punkter som vil være av interesse og nytte for videreutviklingen av arabisk som skolefag her i Norge. Arbeidet som ble gjort med fagplanene oppsummeres i neste artikkel.

Arabisk – bokmål versus talemål

Når det gjelder arabisk må man i en undervisningssituasjon ta stilling til om det skal fokuseres på *skriftspråk* eller på *talemål*. Man trenger ikke nødvendigvis å velge enten eller, men det er en problemstilling som krever et bevisst valg. Ved Kongsgård vurderte man på et tidlig stadium å satse på egyptisk arabisk, da egyptisk dialekt er den regionale varianten som kanskje er mest utbredt og forstått. Ved skolestart høsten 2010 hadde valget imidlertid falt på det som omtales som moderne standardarabisk (MSA).

Det finnes et fellesarabisk *bokmål* som brukes til skriftlig kommunikasjon. Ingen har dette bokmålet som sitt morsmål, her forstått som det målet man lærer å snakke som barn og som man med årene utvikler og bruker i muntlig (spontan) kommunikasjon. Bokmålet læres primært gjennom skolegang og kan på mange vis likestilles med et fremmedspråk for arabiske skolebarn. Det arabiske *skriftspråket* er formelt knyttet til det fellesarabiske bokmålet og fungerer som *lingua franca* i den arabiskspråklige verden. Bokmålet kan enkelt sett deles inn i klassisk arabisk (språket slik vi møter det i for eksempel Koranen og pre-islamisk diktning) og moderne arabisk (språket slik vi møter det i for eksempel dagens aviser, ukeblader, romaner og noveller for voksne så vel som for barn, lærebøker, forskningsrapporter, bruksanvisninger, offentlig informasjon, teksting på tv ol.). Det moderne bokmålet omtales normalt som moderne

standardarabisk (MSA). Muntlige fremføringer av MSA møter man først og fremst i nyhetsopplesninger og ellers i svært formelle anledninger der det gjerne leses høyt opp fra et manuskript. Igjen, det er ingen som bruker MSA til spontan og personlig muntlig kommunikasjon; det brukes i situasjoner der det av formelle årsaker er påkrevd.

Morsmålet arabere tilegner seg fra barnsben av varierer alt etter geografi. Det er forskjeller mellom ulike land, men også innad i hvert enkelt land. Forskjellene kan være store eller små, og omfatter ordforråd så vel som uttale og strukturer. Ofte brukes termen *dialekt* når man omtaler arabisktalendes morsmål. Muntlig, spontan og normal kommunikasjon (hjemme, på jobb, i butikker mm) foregår på dialekt/morsmål. (Arabiske dialekter kan for ordens skyld være langt mer forskjellige enn dialekter i Norge.)

Kongsgård valgte å satse på MSA i arabiskundervisningen. Skrive- og leseferdigheter inngår som grunnleggende og viktige elementer i all språkundervisning i norsk skole, og da kommer man på sett og vis ikke utenom bokmålet og MSA blir «obligatorisk». Det kan likevel være en ide å inkludere en (liten) innføring i en av de arabisk dialektene en gang i undervisningsløpet. Å skulle gi uttrykk for opplevelser, synspunkter og holdninger, ønsker og emosjoner på standardspråket, vil være unaturlig i en muntlig spontan sammenheng. Ingen arabisktalende vil gjøre dette på bokmålet. Det å skulle tilpasse språkbruken til ulike kommunikasjonssituasjoner vil by på problemer om man kun har ferdigheter i MSA; bokmålet er i seg selv formelt og høytidelig, det er upersonlig. En lærer med arabisk morsmål kan med fordel bruke sitt eget morsmål i undervisningsøyemed, og gi enkle komparative fremstillinger av MSA vs. dialekt (bokmål vs talemål). Musikkvideoer, tv-serier, spillefilmer, barne-tv mm er lett tilgjengelig på nettet og vil på en enkel måte kunne brukes til å introdusere elevene for talemål/dialekter i undervisningen. Nettsteder for arabisk morsmålsopplæring vil trolig være interessante arenaer for å finne undervisningsmateriale som kan brukes til å gi norske skoleelever en smak på hverdagslig arabisk.³⁸ Det å inkludere talemål/dialekt underveis i undervisningsopplegget vil være med på å styrke elevenes språklige og kulturelle kompetanse.

Spørsmålet da er når det vil være best å innføre en arabisk dialekt i undervisningsopplegget? Bør det skje parallelt med skriftspråket, eller for eksempel i siste halvdel av Vg3, etter at man har fått et godt grep om bokmålet/MSA? I denne sammenheng kunne det vært interessant å se nærmere på hvordan de har valgt å gjøre det i andre land, f. eks. i Nederland eller Danmark. I oversikten over læreplaner for valgfag fra 2010 kan vi lese at det er et faglig mål for arabiskelever ved danske skoler at de skal kunne delta i samtaler og diskusjoner på et klart og flytende standardarabisk om kjente så vel som allmenne emner samt forstå og bruke alminnelige vendinger på en

---

³⁸ Se for eksempel <http://morsmal.no/index.php/ar/>

av de viktigste dialektene.³⁹ Har man der fått til en formålstjenlig blanding av bokmålet og talemålet i undervisningen? Og hvordan er det i tilfelle gjort i praksis? Hvilke erfaringer har de gjort seg ved de danske skolene?

På startstreken: transkripsjon eller arabisk skrift

Første halvåret ved Kongsgård ble skriftlige arbeider gjort med latinske bokstaver. Fokus skulle være på ordinnlæring og uttale. I løpet av høsten ble elevene gradvis introdusert for det arabiske alfabetet, men arabisk skrift ble ikke brukt jevnlig til lesetrening og skriveøvelser før rundt juletider. Til grunn for denne avgjørelsen lå et ønske om å gjøre innføringen i arabisk språk mindre overveldende og tung, og å få bygget opp et brukbart ordforråd som så skulle benyttes når de arabiske skrifttegnene for alvor ble innført i skrive- og lesetreningen.

Året etter valgte faglærer imidlertid å la nybegynnergruppen starte med alfabet-tilvenningen med en gang og samtidig trekke inn øvelser i lesing og skrivning på et mye tidligere tidspunkt. I følge faglærer fungerte opplegget langt bedre i runde to. Alfabetinnlæringen og tilvenningen til et helt nytt alfabet viste seg å være et langt mindre problem enn først antatt.

Håndskrift eller tastatur?

Arabiskelevne ved Kongsgård ble relativt raskt drevne i bruk av PC og Mac i arabiskundervisningen. Laptopene ble flittig brukt i skoletimene og til hjemmearbeid. Faglærer bestemte etter hvert hvor mye elevene skulle bruke tastatur til skriftlige arbeider og hvor mye de skulle bruke egen håndskrift. For å holde elevenes nylig ervervede håndskrift ved like, samt sørge for at denne fikk utvikle seg, ble det bestemt hvor mange oppgaver/innleveringer i halvåret som skulle være gjort for hånd. Dette syntes å fungere bra, ifølge faglærer!

Ved Kongsgård benyttet eleven som sagt sine private datamaskiner i undervisningen, og lærte seg raskt å håndtere «nytt» tastatur. Man kan helt fint bruke vanlig norsk tastatur til å skrive arabisk, men for alle som skal skrive arabisk på «norske» maskiner anbefales det og skaffe til veie transparente tastaturklistremerker (keyboard sticker) til å feste oppå tastene slik at man raskt kan få oversikt over hvor de ulike arabiske tegnene er plassert i forhold til de norske. Slike merker er rimelige, og kan kjøpes fra universitetsbokhandelen i Bergen eller direkte fra nettet.⁴⁰

---

³⁹ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=132670> (Oversikt over læreplaner – valgfag, juni 2010, arabisk)

⁴⁰ For eksempel http://keyboardletters.com/keyboard_stickers.asp?SubCat=7.

Det viser seg imidlertid at det er bruken av datamaskiner i tilknytning til undervisningen som teknisk sett har vært den store flaskehalsen og som har skapt mest hodebry for faglærer (og elever) i løpet av de to første årene ved Kongsgård. Det ble etter hvert et økende behov for ren teknisk veiledning og hjelp slik at faglærer effektivt kunne inkludere bruk av datamaskiner i undervisningsopplegget. Ikke bare skal man forholde seg til et nytt alfabet, men skriveretningen er motsatt av det den er på norsk. Typiske problemer som meldte seg var endringer i dokumenter som ble sendt til og fra lærer og elev. Skriftlige arbeider som skulle rettes og kommenteres og sendes tilbake til elevene kunne gå helt i oppløsning; ord ble delt opp i enkle bokstaver, bokstaver ble byttet ut med spørsmålsteget, ord skiftet plass i setningene og så videre. Løsningen ble etter hvert å skrive ut og rette arbeidene med penn!

I møtet med *itslearning* oppstod følgende vanskeligheter: Word-dokumenter som ble skrevet på arabisk, lastet opp i itslearning og lastet ned igjen på en annen PC, viste spørsmålsteget i stedet for normal arabisk skrift. Det kom etter hvert for dagen at itslearning kun støttet Latin1 (ISO-8859-1) språk, men at man planla å bytte til UTF-8 (Unicode) i neste release av itslearning. I følge faglærer ved Kongsgård er problemene tilknyttet ustabil skrift i itslearning i dag *delvis* løst, men de er ikke borte!

I august 2011 ble John Erik Sætren⁴¹ hyret inn for å danne seg et bilde av data-problemer som oppstod i arabiskundervisningen ved Kongsgård. Som et eksempel på kartlagte problemer og tentative forslag til løsninger, har jeg fått tillatelse til å inkludere veiledning han laget for utveksling av dokumenter Mac-PC og veiledningen for hvordan man leverer og gir tilbakemelding på lydfiler MP3 (se vedlegg 1 og 2). Veiledningene er tatt med for å illustrere hva slags utfordringer det er snakk om. Det må understrekes at det *fremdeles trengs tiltak som kan sørge for gode løsninger* slik at databruken skal fungere på en hensiktsmessig måte for lærere og elever i arabiskfaget! Det å finne gode løsninger på dataproblemene som har meldt seg i forbindelse med arabiskundervisningen er viktig! Jeg vil dessuten foreslå at det lages en manual (gjerne elektronisk) der man samler informasjon vedrørende bruk av datamaskiner i arabiskundervisningen i norsk skole. Dette vil være til stor hjelp for lærere, elever og for IT-ansvarlige ved de ulike skoler som skal tilby arabisk.

Læringsressurser

Da arabiskfaget startet på Kongsgård høsten 2010 fantes ingen lærebøker (det være seg i papirformat eller elektroniske) tilpasset en norsk skolesammenheng: ingen lesebok, oppgavebok eller ordbok som effektivt kunne benyttes i undervisningen. Ingen bøker man lett og enkelt kunne hente ideer eller lage kopier fra. Dette innebar at faglærer på egenhånd måtte *tenke ut og utforme* så å si alt undervisningsmateriale som skulle tas i bruk! I tillegg var det nødvendig å vurdere progresjon og vanskelighets-

---

⁴¹ Sætren har PhD i arabisk fra UiB og har over flere år opparbeidet seg en solid kompetanse på dette feltet.

grad uten noen form for sammenligningsgrunnlag! Materialet som ble laget og benyttet i undervisningen både til Vg2 og Vg3 fungerte bra. Faglærer sørget for at ordforrådet som ble presentert var kurant og nyttig og hun gjorde en bemerkelsesverdig jobb med å tilpasse ordforrådet til aldersgruppen. I denne sammenheng ønsker jeg å fremheve at det var en stor ressurs at faglærer hadde arabisk som morsmål i tillegg til å være godt skolert i faget (lærerutdannet fra hjemlandet). Man kan likevel ikke stikke under en stol at arbeidet med å tenke ut, skape og lage i stand «alt» som skulle brukes i undervisningen var i overkant krevende, og det tok enormt mye tid! Jeg går ikke for langt om jeg påstår at denne børen til tider opplevdes å være i tyngste laget. Det er å håpe at erfaringene som ble gjort i denne omgang tas til etterretning når faget skal opprettes ved andre skoler.

Lærebøker i arabisk som er tilpasset norsk skole blir heldigvis snart tilgjengelige for elever (og lærere!) på ungdomsskolen og i videregående. Forfattergruppen består av faglærer i arabisk fra Kongsgård, Afrah Ghalion og fagfelle John Erik Sætren som har doktorgrad i arabisk fra UiB. Det er Fagbokforlaget som står for utgivelsen av læreverket. Utdanningsdirektoratet støtter arbeidet økonomisk.

Læreboken står i dag ikke like sentralt i undervisningen som det den en gang gjorde. Men tilgangen til et hensiktsmessig læremateriale og gode læringsressurser er svært viktig. En lærer som starter språkundervisning fra scratch har lite konkret å flyte på og støtte seg til. I tillegg til å benytte egenprodusert undervisningsmateriale hentet faglærer ved Kongsgård inspirasjon og ideer fra et utvalg engelskspråklige lærebøker i arabisk. Boken *Spoken Standard Arabic* av Shukri B. Abed (2011) var et nyttig supplement, likeså *Build your Arabic vocabulary* av Haroon Shirwani (2007). Begge bøkene kommer med tilhørende CD-er; et godt lydmateriale er ubeskrivelig viktig når man lærer språk med svært annerledes lyder og et totalt ukjent ordforråd!

Faglærer fikk etter hvert skaffet til veie enkle bøker på arabisk (ulike barnebøker) som elevene fikk tilbud om å låne med seg hjem for å trene på leseferdighetene og styrke ordforrådet. Det å sørge for at elever som lærer seg arabisk som fremmedspråk har tilgang til *fristende* lesestoff tilpasset sitt nivå, er enormt viktig for å fremme leselyst, leseglede og mestringsfølelse! Det er lite arabisk å hente utenfor klasserommet når man bor i Norge. Så det å ha muligheten til å øve seg i språket ved hjelp av passelig vanskelig lesestoff eller filmer der dialogene er begripelige for elevene, kan være alfaomega for om man trives med faget eller ikke. Faglærer fikk tilsendt lister over diverse læringsressurser undertegnede selv har hatt gode erfaringer med fra egen undervisning (bøker, filmer, spill etc.). Eksempler på lesestoff som har blitt anbefalt, er arabiske versjoner av kjente og kjære eventyr fra Ladybird (Rødhette, Tornerose mm), sakprosa (om forfatteren Naguib Mahfouz) eller korte faktabøker slik som den lille serien Small Wonders:

http://www.ibstories.com/category.php?id_category=6&p=2

<http://www.arabchildrensliterature.com/books/naguib-mahfouz-min-al-bidaya>

<http://arabicsmallwonders.com/index.shtml>

Autentiske arabiske tekster myntet på et arabiskspråklig publikum (barn/unge med arabisk morsmål) fikk faglærer dessuten tak i da et knippe lærere og arabiskelevne på Vg3 dro på tur til Libanon våren 2012. Er bøkene enkle nok, kan de med fordel brukes i undervisningen allerede fra et tidlig tidspunkt av språkopplæringen. Tilhørende lydmateriale vil alltid være et stort pluss.

En parallellspråklig arabisk-norsk versjon av den syriske forfatteren Zakaria Tamers langnovelle «Randa» forventes utgitt våren 2013 på Universitetsforlaget.⁴² Publikasjonen vil gi arabiskelever og arabiskstudenter i Norge tilgang til en komplett autentisk skjønnlitterær tekst som er spesielt tilrettelagt for undervisning: den arabiske teksten er fullstendig vokalisert og kommer sammen med norsk oversettelse og fullstendig arabisk-norsk ordliste. Det å ha tilgang til og å bruke autentisk skjønnlitteratur er av uvurderlig verdi, hevder Elin Nesje Vestli (2008) i sin artikkel «Fra sokkel til klasserom. Litteraturens plass i fremmedspråkundervisningen».⁴³ Forhåpentligvis utvides dette tilbudet i takt med at faget vokser.

Lyd og bilde ble flittig brukt i undervisningen på Kongsgård. Faglærer lette seg frem på nettet og brukte blant annet utvalgte snutter fra YouTube for å friske opp timene. Barnesanger, rim og regler, episoder fra kjente arabiske barne-tv-serier var givende innslag som dessuten fremkalte en del latter og glede; ulike musikkvideoer ble også brukt.

Skoler som tilbyr arabisk bør sørge for å ha et godt utvalg av enkle bøker av typen «easy readers», blader og magasiner, tegneserier, spill, filmer, plakater, kart, flagg, klesplagg, sedler og mynter og andre ting som kan benyttes i undervisningen. Det er lite å oppdrive av arabiskspråklige ressurser på det norske markedet. Ting må bestilles på nettet (eller kjøpes med fra utlandet når man er ute å reiser). Det å lete seg frem på nettet og bestille det man trenger, er tidkrevende, og det er ikke alltid lett å vite om noe er bra eller ikke. Flere nettstedet tar imot bestillinger på engelsk (eller fransk), andre krever at man bestiller på arabisk. Her må man bare å prøve og feile. *Jeg understreker at skolene som tilbyr arabisk bør støtte faglærer på dette området og være ekstra behjelpelige med å få skaffet nødvendig læremateriale.* At det finnes et ressurslager vil i det lange løp gi inspirasjon til lærer så vel som elever; «Boksen med det rare i» kan ses på som en helt nødvendig investering for faget. Og den bør oppdateres med jevne mellomrom!

---

⁴² Pernille Myrvold og John Erik Sætren står for oversettelse og bearbeidelse av den arabiske teksten.

⁴³ <http://www.fremmedspraksenteret.no/nor/fremmedspraksenteret/forskning-og-utvikling/fokus-pa-sprak/publikasjoner-2008&PHPSESSID=2liii0ig29uu5c2st37p93tbq1>

Bibliotekene rundt om i landet har dessuten mye spennende å tilby med tanke på læringsressurser. Jeg vil spesielt nevne Det flerspråklige bibliotek (Deichmanske bibliotek), men det er mange filialer omkring som har mye interessant å tilby lånere over hele landet.

Det å lete etter gode læringsressurser når man er stasjonert i Norge, kan lett fremkalle følelsen av å lete etter nåla i høystakken. Det vil være et smart trekk om man klarte å få til å samle erfaringer og kunnskap om hensiktsmessige læringsressurser slik at det kan komme til felles nytte og glede. En nasjonal «ressursbank» for arabiskfaget som fremmedspråk kunne være en ide; samarbeid med morsmålsgrenen ville berike faget som helhet. En arabisk «ressursbank» med ulike konti (læremateriale, lokale og nasjonale arrangementer, filmer, lenker, nasjonal oversikt over faglærere, oversikt over skoler med arabiskundervisning, gode nettbutikker osv.). For fjerne fremmedspråk i startgropen vil dette utgjøre et kjærkomment puff.

At arabisklærere har kontakt med arabere i sitt nærmiljø er også en stor og viktig ressurs i undervisningssammenheng. Faglærer på Kongsgård benyttet seg flere ganger av sitt personlige nettverk til å introdusere elevene sine for ulike personer med arabisk bakgrunn: elevene fikk blant annet møte jevnaldrende for å trene på enkel samtale, de fikk intervju en anerkjent poet og sist men ikke minst fikk arabiskelevne ved Kongsgård den unike muligheten til å overvære nobelprisutdelingen i Oslo høsten 2011. En av prismottakerne var fra Jemen, Tawakkul Karaman. Faglærer, som selv er jemenitt, fikk ordnet det slik at elevene fikk være med henne på den høytidelige seansen!

Man trenger ikke reise langt av gårde for å finne eksempler på kulturelle uttrykk som kan være med på å fargelegge faget og undervisningen. Men klasseturer til et arabisktalende land vil alltid være prikken over i'en og fungere som en stor gulrot! I februar 2012 gjennomførte Kongsgård en svært vellykket ekskursjon til Libanon for de av avgangselevne som hadde arabisk nivå II. Flotte blogger viste hvor verdifullt og spennende en slik reise kan være. Det å få reise til målspåkområdet og praktisere det man har lært, i tillegg til å få lære mye nytt, er ubeskrivelig viktig. Skolen har over mange år arrangert skoleturer til Israel/Palestina; det å arrangere reiser til Levanten var med andre ord ikke helt nytt. Gode tips og erfaringer fra slike reiser er noe av det man med fordel kunne gjort til felleseie i en arabisk «ressursbank»!

Nettverk for lærere

Som eneste arabiskærer ved en skole eller i en by for den saks skyld, vil man raskt kunne føle seg veldig «alene» på jobb. Det kan lett føles tungt uten kolleger som man kan diskutere fagspesifikke spørsmål med, eller vise arbeider til for å få innspill og tilbakemeldinger. Det er derfor viktig at skoler som har denne ene læreren inkluderer han eller henne i andre faglige sammenhenger. Tilbud om å få delta i møter og

sammenkomster for lærere i andre språkfag vil gi arabisklæreren en form for faglig tilhørighet, og det å se og høre hvordan ting gjøres i undervisningen av «de nære fremmedspråk» kan gi arabisklæreren viktig input og inspirasjon i sitt arbeid med sitt «fjerne fremmedspråk», arabisk. I forbindelse med møtene vi hadde på Kongsgård var det tydelig at faglærer hadde et stort behov for å ha noen å dele tanker og erfaringer med vedrørende arabiskfaget og undervisning.

På nasjonalt plan vil det å skape et faglig sterkt nettverk være med på å styrke faget og fagmiljøet, og kunne være med på å bøte litt på den tunge følelsen av å jobbe i et «enmannsforetak». I 2011 gjorde Oslo kommune noe konkret med denne situasjonen for sine arabisklærere og arrangerte et treff der fagfeller kunne møtes og bli kjent. Et dynamisk og levende fagmiljø vil dessuten være en stor ressurs med tanke på språkvask og korrekturlesing av for eksempel heldagsprøver, men også av andre og mindre formelle arbeider. Det sier seg selv at også arabisklærere trenger kompetente fagfeller å støtte seg på. Slike treff som Oslo kommune laget i stand kan med fordel også arrangeres på nasjonalt plan slik at man favner om flere. Muligens ville også dette være en oppgave for Fremmedspråksenteret, om ikke annet i en startfase!?

Faglig samarbeid og kunnskapsutveksling mellom arabisklærere i skoleverket og universiteter/høgskoler er et område med stort utviklingspotensiale. Det er ikke lenge til universiteter og høgskoler som tilbyr arabisk som fremmedspråk overtar elever som har hatt arabisk i flere år. Dette vil generere nye og spennende utfordringer! Rekruttering til læreryrket er også svært viktig. Det vil ikke bli enkelt å oppdrive arabisklærere med den rette undervisningskompetansen dersom det ikke satses på utdanning av arabiske språklærere.

Rekruttering og framtidsutsikter

At arabisk faktisk er etablert som et vanlig språkfag i Norge på linje med de «nære» og mer kjente fremmedspråkene, slik som fransk, tysk og spansk, er trolig ukjent for de aller fleste. Antall skoler som tilbyr arabisk som fremmedspråk til sine elever er fremdeles svært begrenset, og det er *ikke enkelt å finne informasjon* om arabisk som skolefag om man skulle ønske det. I tillegg til Kongsgård videregående skole i Stavanger finner man arabisk som skolefag kun ved et par skoler i Oslo. Om arabisk skal ha en fremtid som skolefag i Norge må det over tid jobbes relativt hardt med rekruttering. Jeg tenker her både på rekruttering av elever, men også når det gjelder rekruttering til læreryrket. Det må trolig reklameres i sterkere grad for arabiskfaget enn det som er nødvendig for mer kjente språk, slik at flere elever får øynene opp for språket. Faget må «ut av skapet», det må henvende seg i bredden, både til de med arabisk og/eller muslimsk bakgrunn og til etnisk norske og andre som vil starte fra scratch. Faget må bli synlig og kjent som et språkfag på linje med og likestilte andre språkfag. Erfaringer fra Kongsgård viser at aktivt rekrutteringsarbeid faktisk hever elevtallet. I høst doblet elevtallet seg enda skoleåret allerede hadde begynt: fire elever

ble til åtte. Høsten 2011 gikk tallet på elever opp fra én til ti-tolv etter en aktiv vervekampanje. Man må dessuten sørge for å beholde elever etter første året med arabisk. Om lag halvparten av elevene ved Kongsgård som begynte med arabisk på Vg2 høsten 2010 sluttet før de var ferdige med Vg3. Kunne man ha fått noen til å fortsette likevel? Hva var det i så fall som skulle til?

Det er krevende å få et helt nytt og annerledes fremmedspråk på beina, å få det til å stå og deretter til å gå på egenhånd. Arabiskfaget må jobbes med; faget må synliggjøres og presenteres som det det er: et vanlig, gjengs språk som både er morsomt og viktig å lære seg! Et språk man har bruk for både i Norge og i utlandet. Arabisk språk og kultur har i alt for lang tid og i alt for stor grad vært knyttet til negativitet av ymse slag. Det vil kanskje ta sin tid før arabisk jevnt over oppfattes som et helt «vanlig», «høystatus» fremmedspråk i Norge, men jobber man for saken vil vi *inshallah* få oppleve det også – vi er på vei!

Vedlegg 1: Arabisk tekstbehandling – veiledning utveksling dokumenter Mac-PC

v/ John Erik Sætren

Problem I møte med arabiskelevne fredag 26.08.11 var hovedproblemet at elevene med Mac opplevde problemer med å lage tekstdokumenter med arabisk tekst. Både elever og lærer hadde også opplevd betydelige problemer med utveksling av dokumenter mellom elevenes Macintosh og lærers PC. Arabisk tekstbehandling må altså ikke bare må fungere på hver enkelt Mac, men filene som blir generert må også kunne åpnes av en Word pc bruker og igjen kunne åpnes på Mac.

Løsning Word for Mac fungerer ikke til arabisk tekstbehandling og OpenOffice har problemer når man skal utveksle dokumenter Mac-PC. Jeg anbefaler derfor at man installerer programvare på de aktuelle Macintoshmaskinene som gjør at man kan lage dokumenter som er kompatible med Microsoft Word PC som lærer i dette tilfellet bruker. *NeoOffice* kan både åpne og lagre *docx* (Word 2007) dokumenter. Programvaren er gratis og lastes ned, installeres, tilpasses og brukes på følgende måte:

Installering NeoOffice (413MB) lastes ned fra www.neoffice.org. Velg versjon 3.1.2. Denne er gratis og fungerer bra, men gode lagringsrutitiner er som alltid viktig. Installér på standard måte Macintosh. Deretter må det installeres en Language Pack. Den finnes her: www.neoffice.org/neojava/en/oldlangpackdownload.php. Velg norsk, last ned og installér. NeoOffice må være lukket når denne installeres.

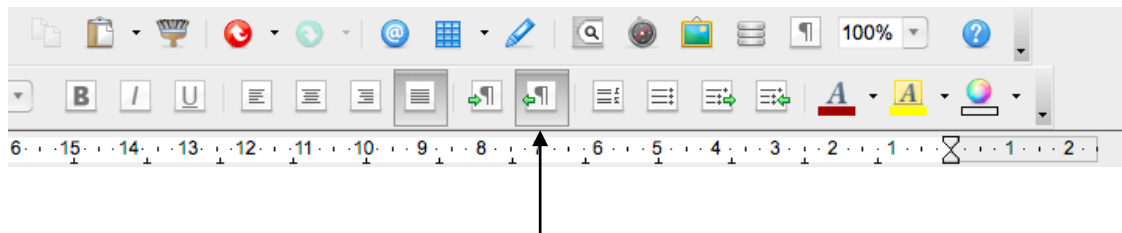
Tilpasning Åpne NeoOffice, velg *Verktøy, instillinger, språkinstillinger*. I undermenyen *språk* velges norsk som standardspråk. Det viktigste er imidlertid at man haker av for *Bruk for kompleks tekst* (CTL) nederst på siden og velger *arabisk* i rullegardinen komplekse skript språk. Ta bort hake ved *Bare for dette dokumentet* dersom denne er haket. Trykk ok. NeoOffice skal nå være klart for bruk og kompatibelt med *docx* dokumenter som inneholder arabisk tekst.

Bruk NeoOffice fungerer stort sett som et vanlig tekstbehandlingsprogram. For arabisk, legg merke til følgende:

a) Når man jobber med dokumenter som skal kunne fungere på PC og Mac bruk hele tiden skrifttype *Times New Roman* og filtype *docx*.

b) Når du åpner dokumentet, pass på at det faktisk er NeoOffice du åpner dokumentet i og ikke Microsoft Word som ofte vil være standardprogram for åpning av *docx*.

c) Noen ganger kan det være at innstillingen høyre-venstre språk ikke er på. Trykk inn knappen for tekstretning høyre-venstre som piler peker på under for å løse dette.

d) Når du lagrer dokumentet som skal sendes tilbake til lærer er det viktig at du passer på at det lagres som docx. Du vil av og til få spørsmål om du skal lagre i ODF format i stedet for. Dette skal du ikke gjøre.

Vedlegg 2: Tilbakemeldinger på MP3-filer

v/ John Erik Sætren

Problem Lærer ønsker å jobbe med lydfiler. Hun ønsker at studentene skal kunne lese inn lekser og levere til henne elektronisk. Lærer ønsker så å kunne kommentere disse og levere arbeidet tilbake til studentene med muntlige rettinger.

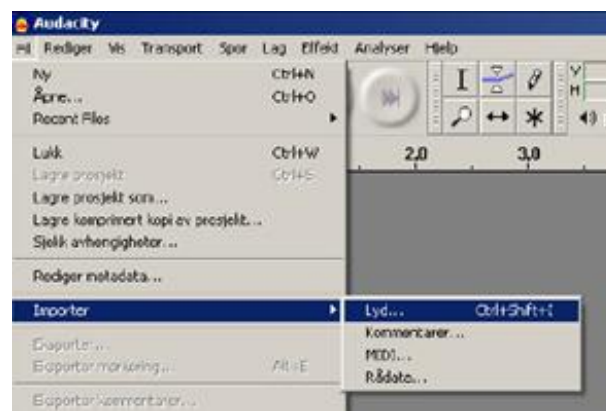
Løsning Denne løsningen forutsetter at man har lest veiledningen til Fremmedspråksenteret for programmene Mp3MyMP3 og Audacity (og MP3-dekoder).⁴⁴ Disse finnes på følgende lenke:

Studentene kan ta opp med mange ulike verktøy, det være seg MP3-spillere, telefoner, pc-er osv. Mp3MyMp3 er et godt program ved bruk av pc. Audacity er bedre, men mer avansert og her må man eksportere filen som MP3 før man sender den av gårde til lærer. Opptak av MP3 er relativt enkelt og de fleste vil få dette til ut fra veiledningene fra Fremmedspråksenteret.

Hvordan lydopptak fungerer i it's learning, har jeg ingen kunnskap om. Lærer må imidlertid ha mer avanserte funksjoner enn det jeg har forstått it's learning kan tilby. Hun må kunne lese inn tekster, redigere bort unødvendige pauser, legge inn kommentarer og lage oppgaver. I fravær av undervisningsmateriale tilpasset norsk er dette avgjørende. Med litt øving kan alt dette og mye mer effektivt gjøres med programmet Audacity.

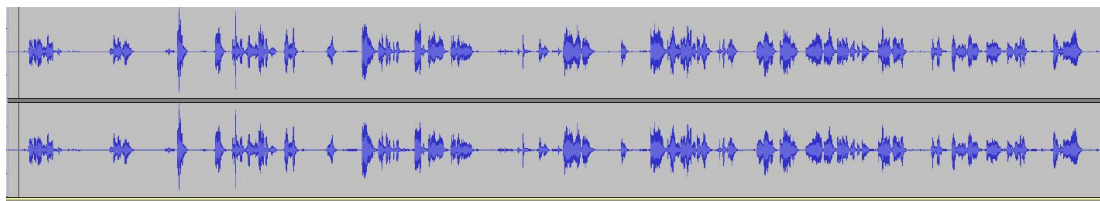
Import av MP3 filer mottatt fra elev i Audacity med intallert Lame

Start med å gå gjennom veiledning til Fremmedspråksenteret og sørg for at Audacity og Lame er installert. Deretter åpner du programmet. I menyen opp til venstre velger du *Fil, importer, lyd*:

⁴⁴ www.fremmedspraksenteret.no/nor/fremmedspraksenteret/ikt-i-undervisningen/ikt-i-spr%C3%A5k-_en-veiledning-for-1%C3%A6rere/lydfiler/steg_for_steg

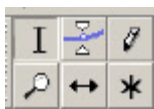
Deretter får man opp en standarddialogboks der man velger MP3-filen man vil åpne. Audacity konverterer filen til en redigerbar prosjektfil som visualiserer lyden og gjør det mulig å redigere lydmaterialiet. Lydbildet ser gjerne slik ut. Lyden er markert med blått og stillhet er grått.

Legg merke til standardkontrollene oppe til venstre og trykk play (grønn) for å høre på filen:

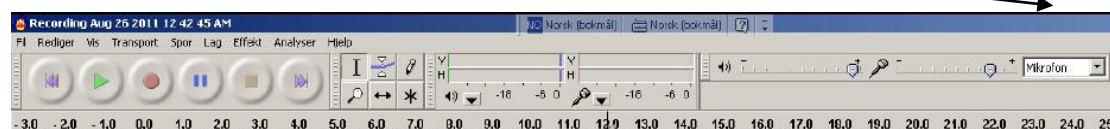

Filen er nå importert og man kan begynne å lytte og legge til kommentarer. Man plasserer markørverktøyet der man ønsker å starte å høre, eller man kan merke av et område man ønsker å høre. Ønsker man å høre dette om og om igjen, holder trykker man *shift*+play. Markørverktøyet er en loddrett strek og dersom den ikke vises må du trykke på dens ikon.

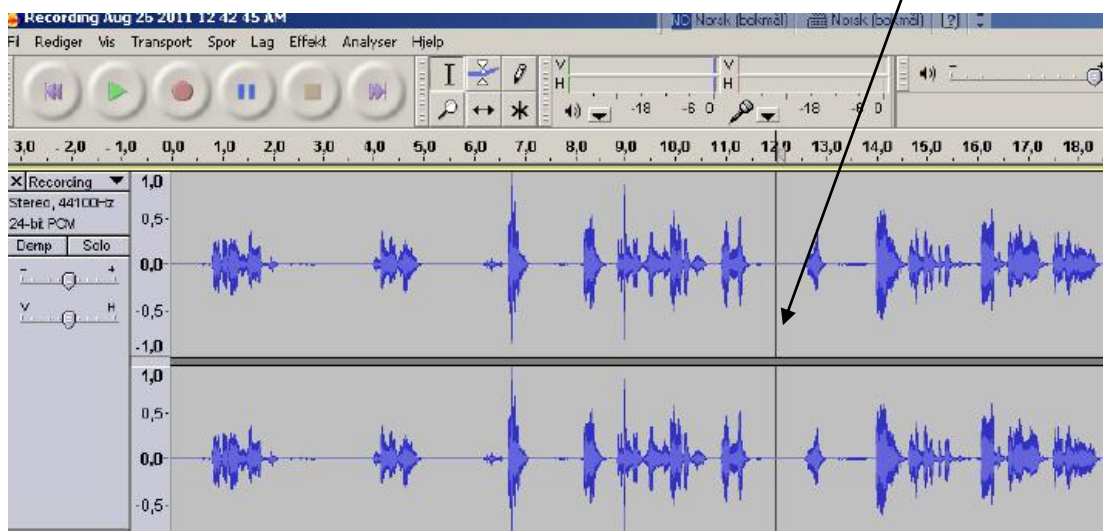
Hvordan legge inn kommentarer til elevarbeid?

Her bruker man pcen's innebygde, eller din eksterne mikrofon, koplet til i mikrofoninngangen til datamaskinen eller USB. Inn kilden må da være satt til mikrofon/relevant enhet:⁴⁵

⁴⁵ Dersom du i andre sammenhenger ønsker å ta opp lyd fra nyhetssendinger, musikk eller lignende, brukes ofte «stereo inn» eller lignende. Menyene her vil avhenge av lydkort og det kan være at man må prøve seg litt frem før man får det til.

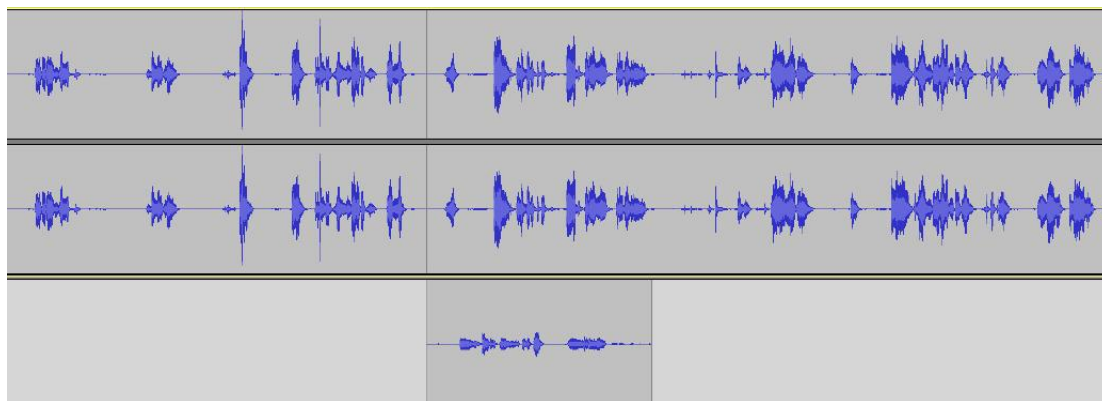
Flytt markørverktøyet til stedet i filen der du ønsker å sette inn en kommentar. Pilen peker på markeringen for hvor du ønsker å sette inn lyd.

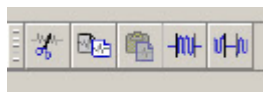
Trykk så på record:

Nå spiller du inn kommentaren på ett nytt spor som illustreres under og trykker på stopp-symbolet når du er ferdig.

I dette øyeblikket ligger det nye sporet opp på det gamle. Du ønsker å sette det inn i sporet over. Dette gjør du enkelt ved å markere lyden du nettopp spilte inn, klippe denne ut med *ctrl+x*, plassere markøren på stedet der du vil sette den inn og lime inn *ctrl+v*. I stedet for å bruke snarveiene, kan du også bruke en av verktøykassene i menyen opp litt til høyre.

Nå skal kommentaren ha kommet inn i lydfilen på samme spor. Det er flere måter å gjøre dette på, men dette er en av de enkleste.⁴⁶ Alternativt kan en ta opp alle kommentarene først og deretter klippe ut og lime inn der man ønsker de.⁴⁷

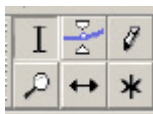
Når man er ferdig velger man eksportér. Man får så opp en dialogboks hvor man kan fylle inn informasjon om sporet, deretter kan man velge hvor man skal lagre. Audacity konverterer filen til MP3 og den er klar til å sendes tilbake til eleven.

Dersom man ønsker å lagre et prosjekt underveis (og det bør man med litt lengre økter) velger man fil, lagre som osv. Da blir arbeidet lagret som en prosjektfil. Disse tar stor plass og kan være lurt å slette etter hvert som man ikke trenger de lenger.

Hvordan lage en helt ny fil?

Dersom man ønsker å lage en lydfil til elevene, er det bare å velge Fil, Ny og Ta opp lyden fra kilden du velger. Når du er ferdig eksporteres denne som MP3. Her er noen nyttige funksjoner som jeg ofte bruker:

- Dersom man ønsker å slette en sekvens, merker man denne og trykker på *delete* eller *ctrl+k*.
- Dersom man ønsker å flytte en sekvens, kan den klippes og limes, eller flyttes med flytteverktøyet:

- Dersom man kun ønsker å lage en MP3 av en liten del av en lydfil, kan man
↑ markere denne og velge fil, eksporter markering, og lagre denne som MP3.

Til slutt: slike lydredigeringsprogram byr på uendelige muligheter og åpner for en enorm kreativitet, spesielt for de som har arabisk som morsmål. Man kan hente tekster fra ulike medier, lese inn, lage oppgaver, gi og kommentere på lekser m.m. Dette er spesielt nyttig i et fag der godt læringsmateriale for norske elever er mangelvare.

---

⁴⁶ Det går an å sette inn stilhet der man ønsker at det skal være kommentarer for så å lese direkte inn på det første sporet.

⁴⁷ Man bør forsøke å tilpasse innvolum til filen, men dette er ikke alltid så lett. Dersom man har problemer kan man merke kommentaren under menyen Effekter, velg *normaliser*. Innvolum justerer man ved siden av valg av *innkilde*.

Publikasjoner i serien FOKUS PÅ SPRÅK

- 1/2007 Kåre Solfjeld: *Andre fremmedspråk på ungdomstrinnet – med praktisk tilnærming. Rapport fra en intervjuundersøkelse.*
- 2/2007 Magne Dypedahl: *Interkulturell kompetanse og kravet til språklæreren.*
- 3/2007 Glenn Ole Hellekjær: *Fremmedspråk i norsk næringsliv – engelsk er ikke nok!*
- 4/2007 Andre Avias, Line Engstrøm og Rolf Tobiassen: *Fransk i verden.*
- 5/2007 Atle Grønn: *Russisk i verden.*
- 6/2008 Godrun Gaarder: *Hvorfor lære tysk?*
- 7/2008 Øyunn Rishøi Hedemann: *Spansk i verden.*
- 8/2008 Kathrine Antonsen Vadøy: *Tysk i verden.*
- 9/2008 Aud Marit Simensen: *Engelsk i verden.*
- 10/2008 Gunn Elin Heimark: *Praktisk tilnærming i fremmedspråkundervisningen. Rapport fra en intervjuundersøkelse.*
- 11/2008 Beate Lindemann: *Læring av fremmedspråk og motivasjon for språklæring etter innføringen av Kunnskapsløftet.*
- 12/2008 Rita Gjørven: *Fra fransklærerstudent til fransklærer. En undersøkelse av seks nyutdannede fransklæreres praksis gjennom deres tre første arbeidsår.*
- 13/2008 Elin Nesje Vestli: *Fra sokkel til klasserom. Litteraturens plass i fremmedspråkundervisningen.*
- 14/2009 Ingunn Hansejordet: *Grammatikken i spanskfaget. Rapport frå ei kvalitativ undersøkning.*

- 15/2009 Berit Hope Blå (red.): *Grunnleggende ferdigheter i engelsk og fremmedspråk. Kompendium til fremmedspråksenterets etterutdanningskurs.*
- 16/2009 Gerard Doetjes og Else Ryen: *Språkvalg på ungdomsskolen. En kartlegging.*
- 17/2009 Andre Avias, Line Engstrøm og Rolf Tobiassen: *Fransk i verden* (ny utgave).
- 18/2009 Atle Grønn: *Russisk i verden* (ny utgave).
- 19/2009 Øyvind Andersen og Mathilde Skoie: *Antikkens språk i verden. Gresk og latin.*
- 20/2010 Sissel Margrethe Børke: *Kinesisk i verden.*
- 21/2010 Øyunn Rishøi Hedemann: *Spansk i verden* (ny utgave).
- 22/2010 Rania Maktabi: *Arabisk i verden.*
- 23/2010 Kathrine Antonsen Vadøy: *Tysk i verden* (ny utgave).
- 24/2010 Britt W. Svenhard (red.): *CLIL – engelsk og fremmedspråk i andre fag.*
- 25/2010 Glenn Ole Hellekjær: *Språkmakt og avmakt: Bruk av og behov for fremmedspråk i statsforvaltningen.*
- 26/2010 Kirsten Palm: *Morsmål som andrespråk. Sluttevaluering fra prosjekt i Trondheim kommune.*
- 27/2011 Kristin Thue Vold: *Italiensk i verden.*
- 28/2012 Britt W. Svenhard (red.): *CLIL: Kombinert fag- og engelskopplæring i videregående skole.*
- 29/2012 Gerard Doetjes og Eva Thue Vold: *Valg av fremmedspråk i videregående opplæring – en kartlegging.*
- 30/2012 Daniel Gundersen: *Japansk i verden.*
- 31/2013 Gerard Doetjes (red.): *Nye fremmedspråk i skolen. Sluttrapport for kinesisk- og arabiskprosjektet.*

Retningslinjer for manus til FOKUS PÅ SPRÅK
ligger ute på www.fremmedspraksenteret.no

For bestilling kontakt:

Fremmedspråksenteret

Høgskolen i Østfold, 1757 Halden

Telefon: 69 21 58 30

E-post: info@fremmedspraksenteret.no

Fokus på språk 31/2013

(C) Fremmedspråksenteret 2013

ISBN: 978-82-8195-062-7 (trykket) 978-82-8195-063-4 (på nett)

ISSN: 1890-3622

FREMMEDSPRÅKSENTERET

www.fremmedspraksenteret.no

Nye fremmedspråk i skolen. Sluttrapport for kinesisk- og arabiskprosjektene

Fransk, spansk og tysk er i dag de tre dominerende fremmedspråkene på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Kunnskapsdepartementet ønsker større bredde i språktilbudet, og Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen (Fremmedspråksenteret) har derfor satt i gang tiltak som skal bidra til etablering av nye fremmedspråk. I denne rapporten presenterer vi erfaringen fra to oppstartprosjekter som ble satt i gang som del av denne satsingen: kinesisk på Sverresborg ungdomsskole i Trondheim og arabisk på Stavanger katedralskole. Begge prosjektene er avsluttet, og språkene er nå del av skolenes ordinære fagtilbud.